

**Міністерство освіти і науки України  
Державний вищий навчальний заклад  
«Донбаський державний педагогічний університет»  
Кафедра педагогіки вищої школи**

**Методичні вказівки  
до вивчення навчальної дисципліни**

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИЩОЇ  
ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В  
УКРАЇНІ**

**для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти  
спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки**

**Рецензенти:**

*Гаврілова Л.Г.* – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти факультету початкової, технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

*Саяніна С.А.* – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

М 54 Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки денної та заочної форми навчання / Уклад.: О. Г. Коркішко, А. В. Коркішко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2020. 87 с.

Методичні вказівки укладено відповідно до освітньої програми «Педагогіка вищої школи» та навчального плану підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки. У виданні відображено зміст силабусу та робочої навчальної програми «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні», подано навчально-методичні матеріали передбачені для засвоєння теоретичного матеріалу, інструктивно-методичні матеріали до практичних занять, дидактичне забезпечення самостійної роботи, критерії та методи оцінювання програмних результатів відповідно до сучасних тенденцій освітнього процесу в закладі вищої освіти.

Друкується за рішенням Вченої ради  
Державного вищого навчального закладу  
«Донбаський державний педагогічний університет»  
(протокол № 1 від 28.08.2020 р. )

## ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Силабус навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні».....	4
Робоча навчальна програма навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні».....	12
Навчально-методичні матеріали для лекцій з навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні».....	18
Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять із навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні».....	58
Дидактичне забезпечення самостійної роботи.....	66
Контрольні питання з дисципліни.....	69
Політика щодо вивчення навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні».....	70
Інформаційно-методичне забезпечення.....	71
Основні терміни.....	73
Додатки.....	76
Список використаних джерел.....	86

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Зі здобуттям Україною незалежності та початком її державотворення одним із пріоритетних напрямів державної політики є інтегрування педагогічної освіти в загальноєвропейський та світовий освітній простір. У чинній нормативно-правовій базі (Закон України «Про вищу освіту», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті», «Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський освітній простір», «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», «Концептуальні засади та напрями розвитку вищої освіти в Україні» та ін.), спрямованій на оновлення освітньої галузі, наголошено на важливості формування конкурентоспроможного педагога, який зможе поєднувати сучасні знання та професіоналізм із соціальною активністю та високою моральністю. Отже, сьогодні вища школа потребує розробки нового змісту навчання, який уможливить необхідний рівень освіти, розвиток творчих здібностей, формування самостійності, професійного мислення, динамізму в прийнятті рішень і вміння їх реалізовувати в професійно-педагогічній діяльності, тобто підготовки магістрів як фахівців найвищого кваліфікаційного рівня, які поновлять склад науковців і викладацький штат закладів вищої освіти.

Частково ці завдання вирішуються в ході опанування курсом «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні», вивчення якого передбачено освітньо-професійною програмою «Педагогіка вищої школи» і навчальним планом підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Методичні вказівки з дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» репрезентують один із варіантів теоретичного викладу матеріалу, що відображає сучасний стан вищої (професійної) освіти в Україні, визначає вектори її розвитку та окреслює найбільш проблемні аспекти функціонування вітчизняної системи вищої освіти з огляду на декларування її стратегічним напрямом поступового узгодження з міжнародними вимогами.

У вказівках відображено зміст силабусу та робочої навчальної програми, подано навчально-методичні матеріали передбачені для засвоєння теоретичного матеріалу, інструктивно-методичні матеріали до практичних занять (тема, мета, план, література, основні завдання, питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи), дидактичне забезпечення самостійної роботи (практичні завдання різного рівня складності з альтернативною основою), критерії та методи оцінювання програмних результатів відповідно до сучасних тенденцій освітнього процесу в закладі вищої освіти, додатки.

Методичні вказівки можуть бути корисними здобувачам другого (магістерського) рівня вищої освіти, молодим викладачам закладів вищої освіти та слухачам курсів підвищення кваліфікації викладачів ЗВО.

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**«Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні»**

**підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти**

**спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки**

**за освітньо-професійною програмою Педагогіка вищої школи**

*Розробники:*

Коркішко О.Г. – доцент кафедри педагогіки вищої школи, кандидат педагогічних наук, доцент.

*Рецензенти:*

Саяпіна С.А., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Гаврілова Л.Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики початкової освіти

Силабус розглянуто і схвалено на засіданні кафедри педагогіки вищої школи, протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ Топольник Я.В.

Затверджено та рекомендовано до впровадження вченою радою ДВНЗ «ДДПУ», протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Перший проректор \_\_\_\_\_ Набока О.Г.

**ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні**

<b>Кількість кредитів</b>	3
<b>Рік підготовки, семестр</b>	1 1
<b>Компонент освітньої програми</b>	обов'язковий
<b>Викладач</b>	Коркішко О.Г. – доцент кафедри педагогіки вищої школи, кандидат педагогічних наук, доцент
<b>Контактна інформація</b>	korkishko.l.g@gmail.com
<b>Консультації</b>	кожний четвер місяця, 13.00. – 14.00.

<p><b>Анотація навчальної дисципліни</b></p>	<p><i>об'єкт вивчення</i> – система вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні  <i>предмет вивчення</i> – принципи державної політики у сфері професійної освіти, державного регулювання та освітньої діяльності, сукупність нормативних документів визначеної сфери – вищої професійної (педагогічної) освіти, а також організації освітнього процесу у ЗВО.</p>
<p><b>Опис навчальної дисципліни</b></p>	<p><i>Мета навчальної дисципліни:</i> підготовка професійно компетентного фахівця з високим рівнем педагогічної грамотності, як важливої складової його професійної культури в питаннях вищої освіти та вищої школи в Україні; формування системи теоретичних знань і практичних умінь щодо вищої професійної освіти в Україні, особливостей провідних тенденцій, суперечностей і закономірностей професійної освіти, актуалізації історичного досвіду в сучасних умовах модернізації національної освіти.</p> <p><i>Завдання вивчення навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні»:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– формування цілісного уявлення щодо функціонування системи вищої професійної (педагогічної) освіти в Україні; теоретичних знань і практичних умінь, які дозволять ефективно використовувати отримані педагогічні знання у своїй професійній діяльності;</li> <li>– розвиток професійно-педагогічної спрямованості майбутніх викладачів вищої школи;</li> <li>– формування здатності кваліфіковано здійснювати навчання в рамках конкретної професії на рівні вимог, установлених стандартами професійної освіти, на основі поєднання техніко-технологічних і психолого-педагогічних знань, умінь і навичок.</li> </ul> <p><i>Передумовами вивчення навчальної дисципліни є набуті раніше компетентності та результати навчання з ОК: Філософія освіти та науки, Сучасні інформаційні технології, Педагогіка вищої школи.</i></p> <p><i>Програмні компетентності:</i></p> <p><i>Загальні компетентності (ЗК)</i></p> <p>ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 6. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p><i>Фахові компетентності (ФК)</i></p> <p>ФК 1. Здатність виявляти потенційні зв'язки освітньої</p>

	<p>теорії, освітньої політики та практики.</p> <p>ФК 3. Обізнаність з різними контекстами, у яких може відбуватися навчання.</p> <p>ФК 5. Розуміння цілей і особливостей освітніх систем</p> <p><i>Ключові слова:</i> вища професійна освіта, державна освітня політика, конкурентоспроможність вищої освіти, модернізація вищої освіти, проблеми вищої професійної освіти, освітній процес, заклади вищої освіти.</p> <p><i>Очікувані результати навчання:</i></p> <p>ПРН 1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно-важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p>ПРН 7. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати за потреби рішення про звернення за фаховою допомогою про підвищення кваліфікації.</p> <p>ПРН 9. Здійснювати аналітичний пошук наукової інформації та оцінювати її за критеріями доцільності та достовірності.</p> <p>ПРН 10. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів до конкретних ситуацій професійної діяльності.</p> <p><i>Матеріали та ресурси:</i></p> <p><i>Рекомендована література:</i></p> <p>1. Дебич М.А. Інтернаціоналізація вищої освіти: світовий досвід: монографія. Суми: Університетська книга, 2017. 291 с. 2. Інновації у вищій школі в контексті інтернаціоналізації освіти: колективна монографія. Видання перше. Луцьк: Луцький НТУ, 2019. 234 с. 3. Лебедик Л.В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава: ПУЕТ, 2018. 425 с. 4. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки денної та заочної форми навчання / Уклад.: О. Г. Коркішко, А. В. Коркішко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2020. 88 с. 5. Професіографічний підхід у системі вищої освіти: монографія / колектив авторів, за ред. О.А.Дубасенюк. Житомир: Вид-во О.О.Євенок, 2019. 328 с. 6. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб.</p>
--	--

	<p>для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.</p> <p><i>Платформи та сервіси дистанційного навчання: Moodle: дистанційний курс «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні»</i> (<a href="http://9090/moodle/course/view.php?id=941">http://9090/moodle/course/view.php?id=941</a>).</p> <p><i>Інформаційні ресурси в Інтернеті:</i></p> <p>1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <a href="http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013">http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013</a> 2. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <a href="http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18">http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18</a> 3. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29 квіт. 2015 р. URL: <a href="http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/">http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/</a> 4. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року: проєкт. URL: <a href="http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf">http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf</a> 5. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проєкт. URL: <a href="http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/">http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/</a></p>
<b>Теми</b>	<p>Програма навчальної дисципліни містить такі теми:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Сучасні тенденції розвитку вищої професійної освіти.</li> <li>2. Напрями державної освітньої політики України.</li> <li>3. Стратегії забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти.</li> <li>4. Модернізація вищої освіти України як фактор економічного та соціального прогресу української держави.</li> <li>5. Глобальні проблеми вищої професійної освіти.</li> <li>6. Організація освітнього процесу у закладах вищої освіти.</li> </ol>
<b>Методичні поради для викладачів «Як навчати?»</b>	<p><i>Методи навчання:</i> поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання з використанням інноваційних технологій: словесні методи: лекція (проблемна, лекція з розгляду конкретних ситуацій, лекція-консультація, круглий стіл тощо), пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, бесіда, семінар, диспут, дискусія; наочні методи: спостереження, демонстрація; практичні методи: обробка довідкової інформації, тезування, рецензування, аналіз подій, самостійна робота (робота із друкованими та електронними інформаційними</p>



	ресурсами, виконання завдань: конспектування, анотування, написання есе); відеометод: дистанційні, мультимедійні.
<b>Методичні поради для здобувачів «Як навчатися?»</b>	<i>Види роботи здобувачів:</i> педагогічне есе, виступ-презентація, огляд фахової літератури, реферування наукової літератури, доповідь, створення ментальної карти.
<b>Оцінювання</b>	<p><i>Види, методи та форми контролю.</i></p> <p>Види: поточний контроль, підсумковий контроль, семестровий контроль (семестровий екзамен).</p> <p>Методи: усне опитування, письмові роботи.</p> <p>Форми: індивідуальна та фронтальна перевірка.</p> <p>Організаційні процедури та порядок виявлення якості засвоєння навчального матеріалу, рівня відповідності отриманих знань, умінь і навичок здобутій кваліфікації в межах освітнього процесу здійснюється відповідно до Положення про контрольні заходи у «ДДПУ» (<a href="http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/003.pdf">http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/003.pdf</a>)</p> <p>Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти за лекції здійснюється за такими критеріями: присутність здобувача на лекції, складання її конспекту та активна участь у перебігу лекції.</p> <p>Оцінювання результатів навчання здобувачів, отриманих під час практичного заняття, здійснюється за такими критеріями: під час опитувань – за повну й ґрунтовну відповідь на сформульоване запитання з теми заняття; під час тестування – за правильні відповіді на запитання тесту з теми заняття; у процесі виконання ситуаційних вправ і завдань – за запропонований правильний алгоритм (послідовність) виконання завдання; знання теоретичних основ проблеми, порушеної в завданні.</p> <p>Дисципліна оцінюється максимальною оцінкою у 100 балів.</p> <p><i>Основні вимоги:</i></p> <p>Екзамени складаються здобувачами в період екзаменаційних сесій, передбачених навчальним планом. Терміни проведення екзаменаційних сесій визначаються графіком освітнього процесу. ДДПУ може встановлювати здобувачам індивідуальні терміни складання екзаменів у разі поважних причин. Екзамени проводяться згідно з розкладом, який доводиться до відома здобувачів не пізніше як за місяць до початку сесії.</p>

Здобувачі, які за поточним оцінюванням у семестрі мають результат навчання з дисципліни 60 балів і вище, можуть, за бажанням, бути звільнені від складання екзамену й отримати як результат оцінювання ту кількість балів, що відповідає кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни, або здобувач може підвищити оцінку, яку він отримав за результатами роботи в семестрі, під час складання екзамену в період сесії.

*Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів, затверджені в ДДПУ (для оцінювання екзамену):*

*Оцінка «відмінно» (90-100 балів)* виставляється здобувачеві, який продемонстрував всебічні, систематичні й глибокі знання навчально-програмного матеріалу, уміння без похибок виконувати завдання, передбачені програмою, опанував основну й додаткову літературу, рекомендовану навчальною програмою, засвоїв значущі для майбутньої кваліфікації підвалини основних дисциплін, виявив творчі здібності в усвідомленні, засвоєнні й застосуванні навчально-програмного матеріалу.

*Оцінка «добре» (75-89 балів)* виставляється здобувачеві, який продемонстрував ретельне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконав передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, рекомендовану навчальною програмою, показав систему засвоєних знань з дисципліни та здатність до їх самостійного поповнення й оновлення під час подальшої навчальної роботи й професійної діяльності.

*Оцінка «задовільно» (60-74 бали)* виставляється здобувачеві, який продемонстрував знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, потрібному для подальшого навчання та майбутньої роботи за спеціальністю, впорався з виконанням завдань, передбачених програмою, але припустився помилок у відповіді на екзамені та під час виконання екзаменаційних завдань, хоча має необхідні знання для їх усунення під керівництвом викладача.

*Оцінка «незадовільно» (26-59 балів)* виставляється здобувачеві, який має прогалини в знаннях основного навчально-програмного матеріалу, припустився принципових помилок у виконанні передбачених програмою завдань, і не може продовжувати навчання без виконання додаткових завдань з відповідної дисципліни.

*Оцінка «неприйнятно» (0-25 балів)* виставляється здобувачеві, який не надав для перевірки потрібну кількість правильно

виконаних завдань, пропустив без поважних причин значну кількість занять (більше ніж 50%), і не може продовжувати навчання без проходження повторного курсу навчання.

*Розподіл балів із дисципліни*

**Розподіл балів, що присвоюється здобувачам, із розподілом за темами за результатами поточного контролю (денна форма навчання)**

Тема	Лекції		Практичні заняття		Самостійна робота	
	Max	Min	Max	Min	Max	Min
Т 1	1	0,5	3	1	10	7
Т 2	1	0,5	3	1	14	9
Т 3	1	0,5	3	1	10	7
Т 4	1	0,5	3	1	10	7
Т 5	2	1	3	1	10	7
Т 6	2	1	3	1	20	13
Разом	8	4	18	6	74	50

**Розподіл балів, що присвоюється здобувачам, із розподілом за темами за результатами поточного контролю (заочна форма навчання)**

Тема	Лекції		Практичні заняття		Самостійна робота	
	Max	Min	Max	Min	Max	Min
Т 1	1	0,5			10	5
Т 2			3	1	14	8
Т 3					11	6
Т 4	1	0,5			11	6
Т 5			3	1	15	10
Т 6	1	0,5	3	1	27	19,5
Разом	3	1,5	9	3	88	55,5

Здобувачі вищої освіти, які за поточним оцінюванням у семестрі мають результат навчання з дисципліни 60 балів і вище, можуть, за бажанням, бути:

– звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 60-80 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни;

– звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 81-100 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни, за відсутності пропусків занять з усіх предметів семестру без поважних причин (до 10%), але за обов'язкового надання в деканат виконаних самостійних завдань з відповідної дисципліни.

*Політика щодо дедлайнів та перескладань, академічної доброчесності, відвідування:* перездача та повторне вивчення дисципліни здійснюється відповідно до Положення про

	<p>організацію освітнього процесу в ДДПУ (<a href="http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/025.pdf">http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/025.pdf</a>, Положення про академічну доброчесність педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів у ДДПУ (<a href="http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/012.pdf">http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/012.pdf</a>)</p> <p>Політика щодо:</p> <p><i>дедлайнів та перескладання</i>: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (від -1 бала до -5 балів).</p> <p>Здобувачі, які отримали незадовільну оцінку або були не допущені до підсумкового контролю, мають можливість ліквідувати академічну заборгованість згідно з відповідним графіком. Умовою для ліквідації академічної заборгованості є накопичення необхідної кількості балів (для досягнення 60 балів) за виконання визначених викладачем додаткових самостійних завдань до повторного складання контрольного заходу.</p> <p><i>академічної доброчесності</i>: письмові роботи перевіряються на наявність плагіату та допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%.</p> <p><i>відвідування</i>: відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, друга вища освіта) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.</p>
<p><b>Переваги вивчення навчальної дисципліни «Бонус вивчення»</b></p>	<p><b>Переваги вивчення навчальної дисципліни:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– фундаменталізація. Фундаментальні знання забезпечують найвищий рівень теоретичних узагальнень і широке перенесення їх на вивчення фахових методик і спеціальних дисциплін, що сприяє підвищенню престижу педагогічної науки в системі підготовки викладача, реалізації її подвійної функції – компетентісно-професійної і педагогічної;</li> <li>– дисципліна інтегрує відповідно до свого предмету знання з іншими галузями знань: філософських, соціологічних, педагогічних, психологічних наук тощо;</li> <li>– формування здатності розв'язувати складні професійні завдання і проблеми у галузі освіти, що передбачає дослідницьку та інноваційну діяльність в динамічних умовах закладу вищої освіти;</li> <li>– отримані в процесі вивчення дисципліни компетенції сприятимуть формуванню конкурентних професійних переваг на ринку праці.</li> </ul>

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**«Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні»**  
**підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти**  
**спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки**  
**за освітньо-професійною програмою «Педагогіка вищої школи»**

*Розробники:*

Коркішко О.Г. – доцент кафедри ПВШ, кандидат педагогічних наук, доцент.

*Рецензенти:*

Саяпіна С.А., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»;

Гаврілова Л.Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і практики початкової освіти

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри педагогіки вищої школи, протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ Топольник Я.В. \_\_\_\_\_

Погоджено групою забезпечення спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Керівник групи забезпечення \_\_\_\_\_ Саяпіна С.А. \_\_\_\_\_

Затверджено та рекомендовано до впровадження вченою радою ДВНЗ «ДДПУ», протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

Перший проректор \_\_\_\_\_ Набока О.Г. \_\_\_\_\_

**Опис навчальної дисципліни**

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 90	Рік підготовки:	
	1-й	1-й
	Семестр	
	1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: контактних – 1 самостійної роботи студента – 5	Лекції	
	8 год.	6 год.
	Практичні, семінарські	
	12 год.	6 год.
	Самостійна робота	
70 год.	78 год.	
Вид контролю: екзамен		

*Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» є: підготовка професійно компетентного фахівця з високим рівнем педагогічної грамотності, як важливої складової його професійної культури в питаннях вищої освіти та вищої школи в Україні; формування системи теоретичних знань і практичних умінь щодо вищої професійної освіти в Україні, особливостей провідних тенденцій, суперечностей і закономірностей професійної освіти, актуалізації історичного досвіду в сучасних умовах модернізації національної освіти.*

**2. Матриця компетентностей, програмних результатів навчання, методів навчання, методів контролю з навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні»**

Компетентності, які формуються з посиланням на шифр відповідно до освітньої програми	Програмні результати навчання з посиланням на шифр відповідно до освітньої програми	Методи навчання	Методи контролю
<p>ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 6. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ФК 1. Здатність виявляти потенційні зв'язки освітньої теорії, освітньої політики та практики.</p> <p>ФК 3. Обізнаність з різними контекстами, у яких може відбуватися навчання.</p> <p>ФК 5. Розуміння цілей і особливостей освітніх систем</p>	<p>ПРН 1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно-важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p>ПРН 7. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати за потреби рішення про звернення за фаховою допомогою про підвищення кваліфікації.</p> <p>ПРН 9. Здійснювати аналітичний пошук наукової інформації та оцінювати її за критеріями доцільності та достовірності.</p> <p>ПРН 10. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів до конкретних ситуацій професійної діяльності.</p>	<p>Поєднання традиційних та інтерактивних методів навчання з використанням інноваційних технологій:</p> <p>–словесні методи: лекція (проблемна, лекція з розгляду конкретних ситуацій, лекція-консультація, круглий стіл тощо), пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, бесіда, семінар, диспут, дискусія;</p> <p>–наочні методи: спостереження, демонстрація;</p> <p>–практичні методи: обробка довідкової інформації, тезування, рецензування, аналіз подій, самостійна робота (робота із друківаними та електронними інформаційними ресурсами, виконання завдань: конспектування, анування, написання есе);</p> <p>–відеометод: дистанційні, мультимедійні.</p>	<p>спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне та письмове опитування, практична перевірка, рейтинговий контроль, взаємоконтроль (взаємооцінка), самоконтроль (рефлексія, самооцінка), оцінювання самостійної роботи (педагогічне есе, виступ-презентація, огляд фахової літератури, реферування наукової літератури, доповідь, створення ментальної карти), екзамен.</p>

### 3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	Усього	зокрема				Усього	зокрема			
		л.	пр.	лаб.	с.р.		л.	пр.	лаб.	с.р.
Тема 1. Сучасні тенденції розвитку вищої професійної освіти.	14	1	2		10		2			12
Тема 2. Напрями державної освітньої політики України.	16	1	2		10	14		2		12
Тема 3. Стратегії забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти.	19	1	2		10	14				12
Тема 4. Модернізація вищої освіти України як фактор економічного та соціального прогресу української держави.	19	1	2		10	14	2			12
Тема 5. Глобальні проблеми вищої професійної освіти.	18	2	2		15	17		2		15
Тема 6 Організація освітнього процесу у закладах вищої освіти.	18	2	2		15	17	2	2		15
<b>Усього годин</b>	<b>90</b>	<b>8</b>	<b>12</b>		<b>70</b>	<b>90</b>	<b>6</b>	<b>6</b>		<b>78</b>

### 4. Програма навчальної дисципліни

#### 4.1. Теми лекцій

№	Назва теми	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Сучасної тенденції розвитку вищої професійної освіти.	1	2
2	Напрями державної освітньої політики України.	1	
3	Стратегії забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти.	1	
4	Модернізація вищої освіти України як фактор економічного та соціального прогресу української держави.	1	2
5	Глобальні проблеми вищої професійної освіти.	2	
6	Організація освітнього процесу у закладах вищої освіти.	2	2
Разом		8	6

#### 4.2. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Вища освіта як соціокультурний феномен.	2	
2	Вища освіта у правовому просторі суспільства	2	2

3	Вимоги сучасного ринку праці й професійна мобільність педагога	2	
4	Реформування вищої освіти і вищої школи України.	2	
5	Глобальні проблеми вищої професійної освіти.	2	2
6	Якість вищої освіти у європейському вимірі.	2	2
Разом		12	6

#### 4.4. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин	
		дфн	зфн
1	Загальна характеристика та тенденції розвитку сучасної вищої освіти.	10	12
2	Вища освіта як предмет і результат правового регулювання.	10	12
3	Вища освіта в умовах цивілізаційних змін, парадигм і концепцій.	10	12
4	Вища освіта в умовах цивілізаційних змін	10	12
5	Педагогічні дискурси глобалізації у вищій освіті.	15	15
6	Інституціональний і особистісний рівні неперервної професійної освіти.	15	15
Разом		70	78

#### 5. Критерії оцінювання результатів навчання

*Шкала оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти*

За накопичувальною 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
	<i>для екзаменів, звітів з практики, курсових робіт</i>	<i>для заліків</i>
90 – 100 балів	відмінно	зараховано
89 – 75 балів	добре	
60 – 74 балів	задовільно	
26 – 59 балів	незадовільно	не зараховано
0 – 25 балів	неприйнятно	

#### 6. Засоби діагностики результатів навчання

Діагностика результатів навчання включає диференційований та об'єктивний облік результатів освітньої діяльності здобувачів і включає наступні блоки:

– контроль засвоєння теоретичних знань (усне опитування, обговорення проблемних питань, розв'язання ситуаційних завдань,



виконання аудиторних та позааудиторних робіт тощо на практичних заняттях);

– контроль самостійної роботи здобувачів (педагогічне есе, виступ-презентація, огляд фахової літератури, реферування наукової літератури, доповідь, створення ментальної карти тощо);

– підсумковий контроль: семестровий екзамен.

## **7. Рекомендована література**

### **Основна**

1. Дебич М.А. Інтернаціоналізація вищої освіти: світовий досвід: монографія. Суми: Університетська книга, 2017. 291 с.
2. Інновації у вищій школі в контексті інтернаціоналізації освіти: колективна монографія. Видання перше. Луцьк: Луцький НТУ, 2019. 234 с.
3. Лебедик Л.В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.
4. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки денної та заочної форми навчання / Уклад.: О. Г. Коркішко, А. В. Коркішко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2020. 88 с.
5. Професіографічний підхід у системі вищої освіти: монографія / колектив авторів, за ред. О.А.Дубасенюк. Житомир: Вид-во О.О.Євенок, 2019. 328 с.
6. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.

### **Допоміжна**

1. Бабин І., Ликова В. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. URL: <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238.html>
2. Алексеєва І.М. Кваліфікація: правова категорія вищої освіти – порівняльний аналіз законодавчих джерел. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2017. №2(2). С. 50–53.
3. Єрмаченко В.Є., Дериховська В. І. Особливості трансформації світової системи вищої освіти у ХХІ столітті. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика*. 2017. №10. С. 518–522.

4. Легенький М.І. Правові засади Болонського процесу та створення європейського освітнього простору. *Право і суспільство*. 2017. №5. С. 148–153.

### **8. Інформаційні ресурси в Інтернеті**

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
2. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29 квіт. 2015 р. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/>
4. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року: проєкт. URL: [http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE\\_Reforms\\_Strategy\\_11\\_11\\_2014.pdf](http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf)
5. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проєкт. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>

### **9. Посилання на дистанційний курс**

дистанційний курс «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» (<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/>);

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ЛЕКЦІЙ**  
**з навчальної дисципліни**  
**«Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні»**

**Тема: Сучасні тенденції розвитку вищої професійної освіти**

**Мета вивчення:** формування уявлень про сучасні тенденції розвитку вищої професійної освіти, глобалізаційні виклики для вищої освіти, показники та стратегії інтернаціоналізації вищої освіти, регіоналізацію та інноваційність вищої освіти.

**План:**

1. Вища освіта для цивілізаційного розвитку суспільства.
2. Педагогічні дискурси глобалізації у вищій освіті.
3. Глобалізаційні виклики для вищої освіти.
4. Показники інтернаціоналізації вищої освіти.
5. Стратегії інтернаціоналізації вищої освіти.
6. Регіоналізація вищої освіти.
7. Інноваційність вищої освіти

**Література:**

1. Лебедик Л.В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.
2. Професіографічний підхід у системі вищої освіти: монографія / колектив авторів, за ред. О.А.Дубасенюк. Житомир: Вид-во О.О.Євенок, 2019. 328 с.
3. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.

**Ключові поняття:** вища освіта, розвиток вищої професійної освіти, глобалізація у вищій освіті, інтернаціоналізація вищої освіти, регіоналізація вищої освіти, інноваційність вищої освіти

**Основний зміст**

**Питання 1. Вища освіта для цивілізаційного розвитку суспільства**

На розвиток вищої освіти впливають процеси глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства.

*Глобалізація* тлумачиться як багатовимірне комплексне явище, яке включає низку процесів, що відбуваються водночас.

*Глобалізація* це процес, який характеризує сучасний етап розвитку людства; формування спільного світового економічного, політичного та культурного простору, який функціонує на основі універсальних загальновизнаних правових цінностей та принципів, опосередковується загальними організаційними формами.

Глобалізацію розуміють як безперервний історичний процес, спрямований на формування єдиного світового простору, цивілізаційну

трансформацію людства, створення глобальної інфраструктури, транснаціоналізацію комунікацій.

Глобалізація як процес означає уніфікацію світу, життя за єдиними принципами, орієнтацію на єдині цінності, дотримання єдиних звичаїв і норм поведінки, прагнення все універсалізувати.

*Вимір глобалізації* – відкритість, прозорість національних кордонів держав в різних галузях – економіці, політиці, культурі, вищій освіті тощо. Активно формуються інноваційні утворення «світовий освітній простір», «європейський освітній простір», «світові освітні мережі». Різні рівні інтеграції освітніх, наукових, педагогічних, урядових, громадських організацій створюють небачені можливості для їх співпраці, взаємодії в умовах інтернаціоналізації різних сфер життя суспільств.

Глобалізація формує нову еру взаємодії між націями, економічними і політичними системами та між людьми. Вона значно розширює культурно-інформаційні контакти між державами, впливає на управління, виробництво, торгівлю, ринок праці, політичні утворення, інші суспільні інституції і процеси.

Міжнародний союз транснаціональної освіти включає в це поняття будь-яку викладацьку діяльність, пов'язану з навчанням за кордоном, і виділяє в якості його головної ознаки переміщення за державні кордони не здобувачів, як це відбувається традиційно, а навчальних матеріалів і програм, що пересилаються за допомогою комп'ютерних мереж і телекомунікаційного зв'язку.

Країни-експортери освіти, як правило, створюють кодекси етичної практики в системі освіти та піклуються насамперед про репутацію своїх закладів освіти, оскільки вони працюють на міжнародній арені. ЮНЕСКО, неурядові та приватні міжнародні організації, такі, як Міжнародна спілка транснаціональної освіти, також дотримуються принципів ефективної практики транснаціональної освіти, які спрямовані на підвищення та збереження необхідного рівня якості освіти. Удосконалення, реформування, збільшення конкурентоздатності закладів вищої освіти – відповідає парадигмі вищої освіти як «підприємства», що працює в глобальному конкуруючому просторі.

## **Питання 2. Педагогічні дискурси глобалізації у вищій освіті**

Фундаментом глобального суспільства стає «нова економіка», яку часто-густо називають «економікою знань» як джерело багатства та інтелектуального капіталу нації, наголошуючи на особливій ролі науки та освіти в розвитку сучасного виробництва. У глобалізованому суспільстві вища освіта стає товаром, що задовольняє новітні потреби і водночас комерціалізується, перетворюючись на предмет бізнесу.

Політичний вимір глобалізації у вищій освіті пов'язується зі зростанням наднаціональних (неурядових) організацій, компетенція й діяльність яких у сфері вищої освіти поширюється за національні межі:

ЮНЕСКО, ОЕСР, ЄС, ВОТ, Міжнародна мережа органів забезпечення якості у вищій освіті, Міжнародний союз транснаціональної освіти (GATE) тощо.

У масштабах усієї Європи моніторинг вищої освіти здійснюють такі провідні організації: Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти (the European Association for Quality Assurance in Higher Education), Європейська Комісія (the European Commission), Європейський консорціум з акредитації вищої освіти (the European Consortium for Accreditation in higher education), Європейська асоціація університетів (the European University Association), Спілка студентів Європи (the European Students' Union) та ін.

У культурологічному дискурсі глобалізація розглядається в широкому цивілізаційному аспекті. Дослідники підкреслюють процеси укрупнення цивілізаційних просторів, умовно поділяючи їх на Південь – Північ, або Схід – Захід. У такій географічно орієнтованій планетарній цивілізації виокремлюються цивілізаційні центри (Г.Кіссінджер називає їх «центри сили») – США, Росія, Європа, Китай, Японія, інколи Індія.

У контексті глобалізаційних викликів у багатьох країнах постає нова тенденція щодо ціннісного виміру освіти, тобто її значення для окремої людини, суспільства в цілому. Інтенсифікація культурних, освітніх, наукових зв'язків, розширення контактів між людьми різних національностей, рас і конфесій створює передумови для полікультурного розвитку, формування універсальних цінностей, плідного використання кращого міжнародного досвіду.

Відомий бразильський компаративіст Жасіра да Сілва Комара весь спектр освітніх глобалізаційних концепцій запропонував об'єднати у три групи, залежно від типу взаємодії різних культур у рамках навчальної програми школи:

– асиміляційні, що передбачають забезпечення пріоритетного культурного і освітнього розвитку однієї домінуючої нації та занепад інших шляхом уніфікації;

– мультикультурні, які визначають автономний розвиток різних культурних груп, що підкреслюють свою специфіку, унікальність (такий підхід не створює передумов для взаємодії, взаємозбагачення цих культур);

– інтеркультурні, які спрямовані на взаємовизнання та взаємозбагачення різних культур шляхом встановлення широкого спектру контактів.

Соціокультурний контекст глобалізації відображає глибинні зміни в культурних стереотипах у зв'язку з новітніми науково-технічними соціальними нововведеннями, перспективами міжкультурного діалогу.

У новому столітті людство спостерігає базові мегатенденції глобального цивілізаційного процесу в соціокультурній сфері: «культурну поляризацію», «культурну асиміляцію», «культурну гібридизацію», «культурну ізоляцію».

Глобалізація виявляє і серйозні негативні аспекти, створює раніше невідомі світові проблеми, зумовлені протиріччям між інтеграцією й диференціацією. Не зникли, а навпаки поглиблюються зіткнення на етнічному, релігійному, політичному ґрунті. Посилилася економічна диференціація країн, значними залишаються відмінності у стандартах життя як у різних країнах, так і окремих верств населення усередині країн.

Технологічний вимір глобалізації визначає нагромадження, обробку та миттєву передачу інформації на основі ІКТ у будь-який кінець світу. Зростання можливостей доступу до мережі Інтернет, збільшення кількості персональних комп'ютерів, інтернет-користувачів у державному і в приватному секторах тощо вказують на рівень технологічного й інформаційного забезпечення функціонування міжнародного ринку освітніх послуг та відповідно характеризують інформаційні можливості розвитку національних систем освіти.

Розвиток засобів електронного зв'язку приводить до формування нових форм освіти (формальної, неформальної, спонтанної), структурної розмаїтості в системі «вища освіта без кордонів», де віртуальні, ліцензійні (франчайзингові), корпоративні університети, інтернаціональні конгломерати, брокери у сфері освіти, виробники програмного забезпечення, видавництва сприяють виникненню нових форм конкуренції, а отже, впливають на економічний вимір глобалізації вищої освіти.

Усі розглянуті вище аспекти глобалізації так або інакше впливають на розвиток і реструктуризацію одного з найважливіших соціальних інститутів суспільства – системи вищої освіти, роль і значення якої зростає у період входження суспільства у постіндустріальний етап свого розвитку.

### **Питання 3. Глобалізаційні виклики для вищої освіти**

Глобалізація набуває планетарного характеру і розповсюджується на всі сфери суспільного життя і діяльності, загострюючи як ніколи раніше конкуренції.

*Виділяють такі основні потенційні загрози глобалізації для традиційних академічних цінностей:*

1. Формуванням освітньої нерівності.
2. Формуванням нової концепції розуміння освіти та науки як елементів більш широкої «індустрії знань» із використанням знання як одного з ключових економічних ресурсів.
3. Поглиблення професіоналізації вищої освіти.
4. Комерціалізація продукції досліджень і відхід від теоретичних, не прикладних досліджень.
5. Особливу загрозу для національних систем вищої освіти становить поява освітніх провайдерів.

### **Питання 4. Показники інтернаціоналізації вищої освіти**

На початку ХХІ ст. одним з ключових факторів трансформації вищої освіти стала його інтернаціоналізація, яка проходить у жорстких умовах глобалізації світового освітнього простору.

*Інтернаціоналізацію* вищої освіти розглядають у різних контекстах як: феномен міжнародних відносин; процес впровадження міжнародного аспекту в дослідницьку, освітню, обслуговуючу функції вищої освіти (Дж. Найт, О.Слепухін), коли цілі, функції і організація надання освітніх послуг набувають міжнародного вимірювання; фактор конкурентоспроможності країни, сфери освіти (О.Сагінова); фактор формування професійної компетентності конкурентоспроможного фахівця (К.Гурова); інтеграцією окремих вузів і національних систем на противагу глобалізації, яка означає їх конкуренцію (І.Майбуров).

Інтернаціоналізація вищої освіти є об'єктивним і багатовимірним соціокультурним процесом, що відбувається під впливом глобальних соціально-економічних і політичних процесів на основі взаємодії і взаємовпливу, на засадах міжнародного і європейського освітнього права, Європейського простору вищої освіти для забезпечення впровадження високих стандартів якості вищої освіти.

Головними умовами інтернаціоналізації вищої освіти та чинниками, що сприяють її прискоренню у кінці ХХ – на початку ХХІ ст. дослідники вважають такі: масовізація вищої освіти в умовах сприятливого економічного та технологічного клімату, позначеного швидким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ); розвиток глобальної конкуренції послуг, товарів і робочої сили.

#### **Питання 5. Стратегії інтернаціоналізації вищої освіти**

У світовій практиці виділяють чотири стратегії інтернаціоналізації вищої освіти: *mutual understanding approach* – узгоджений підхід; *skilled migration approach* – стратегія залучення кваліфікованої робочої сили; *revenue-generating approach* – стратегія отримання прибутку; *scaracity building approach* – стратегія розширення можливостей.

Поняття інтернаціоналізації у сфері вищої освіти у міжнародній практиці традиційно включає два аспекти: «внутрішню» інтернаціоналізацію (*internationalization at home*), «зовнішню» інтернаціоналізацію або освіту за кордоном, трансграничну освіту (*education abroad, across borders, cross-border education*)

Завданням інтернаціоналізації на європейському рівні є створення європейського освітнього простору на спільних засадах з метою формування конкурентоспроможної особистості, яка буде мати глобальну культурну свідомість і компетентність.

На національному рівні інтернаціоналізація є ключовим елементом національної стратегії для визначення національних пріоритетів, державної стратегії в галузі вищої освіти, збереження та проголошення національної культури та ідентичності.

В останні роки розвиток сучасних інформаційних технологій відкрив нові можливості для забезпечення міжнародної співпраці між різними учасниками он-лайн. Поява нового покоління програмних продуктів дозволяють географічно розподіленим командам за допомогою Інтернет проводити в реальному часі переговори, мозкові штурми, презентації тощо; використовувати спільне програмне забезпечення (groupware), створювати спільне робоче середовище, яке приводить до появи нового класу фахівців – Е-професіоналів.

Ці тенденції створюють передумови для всебічної віртуальної інтернаціоналізації вищої освіти, яка полягає у включенні різних міжнародних аспектів у дослідницьку, викладацьку та адміністративну діяльність вищих навчальних закладів на основі використання сучасних інформаційних технологій.

*Приклади віртуальної інтернаціоналізації освіти за основними напрямками діяльності вищої школи:* міжнародні веб-семінари (вебінари) та е-практикуми для адміністраторів та різних цільових груп; он-лайн процедури відбору здобувачів; професійні веб-спільноти; міжнародні відео-конференції, відео-лекції, відео-семінари; навчальні вікі-проекти; робота у віртуальних малих групах над виконанням спільних ситуаційних завдань; педагогічні відео-семінари; он-лайн співпраця у підготовці наукових статей; віддалене використання дослідницького та лабораторного обладнання; відеоконференції; вікі-проекти; відео-лекції зарубіжних викладачів; віртуальні проектні команди під час стажування в іноземних компаніях; участь здобувачів у міжнародних конкурсах симуляційних ділових ігор; відео-інтерв'ювання.

Такі віртуальні форми інтернаціоналізації вищої освіти дозволяють привнести в навчальний процес якісно новий досвід, а саме – міжнародну електронну мобільність, коли здобувачі з різних країн можуть спільно працювати над своїми навчальними проектами. Розвиток у процесі навчання здобувачів компетенції міжнародної електронної співпраці підвищує їх шанси на подальшу успішну кар'єру в сучасному глобальному середовищі.

#### **Питання 6. Регіоналізація вищої освіти**

Регіоналізація є одним із напрямів модернізації вищої освіти.

*Регіоналізацію вищої освіти розглядають у різних площинах:*

– у зв'язку з інтернаціоналізацією вищої освіти в глобалізованому освітньому просторі, що спонукає до інтенсифікації регіоналізаційних процесів як певного виду співробітництва в галузі освіти, заснованого на кооперації держав одного геополітичного регіону з метою економічної інтеграції, соціальної єдності та політичної безпеки;

– у зв'язку з глобалізацією, оскільки регіоналізації, на думку Дж.Найт, є одним із непередбачуваних раніше результатів глобалізації, а тому інтра регіональне співробітництво повинно стати предметом серйозного



аналізу в процесі підготовки довготермінових планів інтернаціоналізації вищої освіти на національному й інституційному рівнях;

– як механізм розвитку регіону, оскільки вища освіта є стратегічною сферою людського життя, яка створює фундаментальні умови для розвитку особистості та суспільства. Через неї здійснюються якісне відтворення робітників будь-якої галузі, підтримка оптимального функціонування регіону як соціальної спільноти, активізуються процеси соціалізації і формування регіонального співтовариства, що здатне на якісно новому рівні розвивати всі суспільні сфери регіону (Т.Єрмакова).

Значення регіональних закладів освіти полягає в забезпеченні свого регіону висококваліфікованими кадрами для тих галузей економіки, які в ньому представлені. Якщо немає чітко вираженої спеціалізації регіону, то заклади вищої та професійної освіти, готують фахівців за напрямками, які можуть визначати перспективний розвиток регіону, забезпечити йому певну конкурентну нішу в національній або навіть міжнародній економіці. Доцільність та обґрунтованість наукового аналізу саме регіональних проблем обумовлено значущістю впливу університетів на регіональному рівні.

Як справедливо зазначив М. Шетток, університет для місцевої громади є «плацдармом, що поєднує її із глобальним суспільством».

Сучасний університет у регіоні: підвищує культурно-освітній рівень місцевої спільноти; збільшує можливості працевлаштування; глобалізовує регіон шляхом поєднання місцевих можливостей із глобальними реаліями.

#### **Питання 7. Інноваційність вищої освіти**

*Інновація* – це такий процес або результат процесу, в якому: використовується частково або повністю охороноздатні результати інтелектуальної діяльності та забезпечується випуск патентоспроможної продукції; забезпечується випуск товарів і послуг, по своїй якості, відповідних або таких, що перевищують світовий рівень; досягається висока економічна або соціальна ефективність у виробництві або використанні продукту.

Інновації відображаються в тенденціях накопичення та видозміни ініціатив і нововведень в освітньому просторі; спричиняють певні зміни у сфері освіти.

*У галузі вищої освіти виділяють такі види інновацій:*

1. Інноваційність Європейського простору вищої освіти як системи на засадах гуманізації, гуманітаризації, неперервності, полікультурності та національної спрямованості.

2. Інновації у національних системах вищої освіти.

3. Інновації у системі вищої освіти, яка набуває ознак відкритої, доступної усім громадянам на всіх рівнях як магістральний напрям її розвитку, за умови підвищення ефективності наукової і науково-дослідної діяльності.

4. Інновації у змісті вищої освіти, особистісно орієнтованої, спрямованої на творчий розвиток здобувачів; запровадження механізмів

європейських, державних стандартів якості як важеля розвитку Європейського освітнього простору, управління якістю вищої освіти на всіх рівнях.

5. Інновації у професійній підготовці фахівців у закладах вищої освіти, що ґрунтуються на студентоцентрованій парадигмі її організації; створенні наукового, освітнього, культурного середовища для розвитку особистості здобувача освітнього рівня.

6. Інновації у технологіях організації освітнього процесу у закладі вищої освіти, професійної підготовки в умовах ступеневої освіти.

7. Інновації в управлінні вищою освітою, закладом вищої освіти.

8. Інновації в моделях навчання, до яких відносять: контекстне, імітаційне, проблемне навчання, проєктивне, модульне тощо.

9. Інновації, пов'язані з використанням ІКТ.

10. Системні ініціативи, зокрема створення нових освітніх інституцій (відкритих університетів); фінансування системних змін, що заохочує підвищення рівня підприємливості та розвитку професійних умінь і навичок викладачів; створення «груп просування інновацій».

Існують також інші підходи до класифікації інновацій, зокрема: за видами діяльності – наукові, дослідницькі, навчальні, процесні, управлінські; за характером – радикальні, комбінаторні, модифікаційні; за масштабом – локальні, модульні, оціночні, системні; за методикою – інновації методів, методики, технології, програми; за джерелом – зовнішні, внутрішні.

*Результатом інноваційної діяльності є:*

– інноваційний продукт результат науково-дослідної і (або) дослідно-конструкторської розробки, що відповідає вимогам, встановленим Законом України «Про інноваційну діяльність»;

– інноваційна продукція – нові конкурентоздатні товари чи послуги, що відповідають вимогам, встановленим Законом;

– інноваційний проєкт – комплект документів, що визначає процедуру та комплекс усіх необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення та реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції.

Об'єктами інноваційної освітньої діяльності є: нові знання, інноваційні освітні програми і проєкти, навчальний та виховний процеси, організаційні та адміністративні рішення, а також рішення іншого характеру, що істотно поліпшують якість освіти.

### **Питання для самостійної роботи**

1. Висловіть вашу точку зору щодо авторських міркувань:

– «Якість освіти – індикатор рівня життя інноваційного суспільства» (П.Ю.Саух);

– «Інноваційна, самодостатня людина є метою інноваційної освіти» (В.Г.Кремень).

2. Провідні тенденції розвитку системи вищої освіти в сучасному світі.

3. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України.

4. Вища освіта в умовах цивілізаційних змін, процесів глобалізації, світової євроінтеграції та інформатизації суспільства.

5. Вектор розвитку особистості у постіндустріальному світі і суспільстві знань. Місія сучасної вищої освіти.

6. Глобалізація та конвергенція вищої освіти.

7. Поняття інтернаціоналізації вищої освіти. Рівні інтернаціоналізації.

8. Європейський простір вищої освіти: характеристика, етапи і умови розвитку.

9. Основні принципи розвитку вищої освіти в умовах глобалізованого полікультурного світу.

### **Тема: Напрями державної освітньої політики України**

**Мета вивчення:** формування уявлень про державну освітню політику, надання знань щодо нормативно-правової бази розвитку вищої освіти, функцій суб'єктів державної політики, прав суб'єктів освітнього процесу у вищій школі, особливостей і протиріч вищої освіти України.

#### **План:**

1. Державна освітня політика
2. Нормативно-правова база розвитку вищої освіти
3. Функції суб'єктів державної політики
4. Студентське самоврядування
5. Права суб'єктів освітнього процесу у вищій школі
6. Особливості і протиріччя вищої освіти України

#### **Література:**

1. Дебич М.А. Інтернаціоналізація вищої освіти: світовий досвід: монографія. Суми: Університетська книга, 2017. 291 с.
2. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проєкт. – URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
4. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29 квіт. 2015 р. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/>
6. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: [http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE\\_Reforms\\_Strategy\\_11\\_11\\_2014.pdf](http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf)

7. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.

**Ключові поняття:** державна освітня політика, нормативно-правова база, суб'єкти державної політики, особливості вищої освіти, протиріччя вищої освіти, студентське самоврядування

### **Основний зміст**

#### **Питання 1. Державна освітня політика.**

Освіта належить до найважливіших напрямів державної політики України.

*Освіта* – це стратегічний ресурс соціально-економічного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й формування позитивного іміджу нашої держави, створення умов для самореалізації кожної особистості.

*Освітня політика* – це найважливіша складова політики держави, інструмент забезпечення фундаментальних прав і свобод особи; складний політичний феномен, що уособлює в собі мету – формування освітнього простору, забезпечення взаємодії інститутів освіти на основі принципу субсидіарності, покликаною забезпечити ефективність національної політики у галузі освіти з урахуванням європейських тенденцій її розвитку.

Найперше завдання освітньої політики на сучасному етапі – це досягнення сучасної якості освіти, її відповідність актуальним і перспективним потребам особи, суспільства й держави.

Державна політика у галузі вищої освіти є складовою (підсистемою) загальнодержавної політики, яка включає сукупність визначеної системи цілей, завдань, принципів, програм та основних напрямів діяльності органів управління освітою, спрямованих на організацію науково-методичного і супроводу розвитку вищої освіти.

Державну політику в галузі вищої освіти України визначає вищий законодавчий орган, здійснюють органи державної виконавчої влади й органи місцевого самоврядування на основі затвердженої органами державної влади та схваленої громадською думкою концепції розвитку вищої освіти.

Державна освітня політика ґрунтується на: конституційних нормах; стратегічних документах розвитку освіти (доктрини, програми, концепції тощо); міжнародних, міждержавних договорах, ратифікованих вищим законодавчим органом; законах, законодавчих актах; указах і розпорядженнях Президента України; постановах Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України; наказах, розпорядженнях Міністерства освіти і науки України, міністерств і відомств, яким підпорядковані заклади освіти; наказах та розпорядженнях регіональних (місцевих) органів виконавчої влади, виданих у межах їхньої компетенції.

Правове регулювання сфери освіти в Україні – сукупність правових засобів, за допомогою яких держава здійснює правовий вплив на суспільні відносини в освітянській галузі.

Державна політика в галузі вищої освіти ставить за мету розвиток системи освіти в інтересах формування гармонійно розвинутої, соціально активної, творчої особистості, а також як одного з чинників економічного й соціального прогресу суспільства.

Згідно із Законом України «Про вищу освіту» державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах: сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя; доступності вищої освіти; незалежності здобуття вищої освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій (крім вищих духовних навчальних закладів); міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій.

Державне управління вищою освітою – організована самостійна частина загального процесу державного управління, яка включає цілеспрямоване вироблення, прийняття та реалізацію організуючих, регулюючих, координуючих, контролюючих і мотивованих впливів на сферу вищої освіти.

Державне управління вищою освітою відбувається шляхом запровадження державної освітньої політики, виробленої політичною системою і законодавчо закріпленою, а також через діяльність органів державної влади відповідно до їх компетенцій.

Елементами системи державного управління є: суб'єкти державного управління, тобто органи державної влади; об'єкти державного управління, тобто сфери (наприклад, освіта) та галузі суспільного життя, що перебувають під організуючим, регулюючим і координуючим впливом держави; державно-управлінська діяльність (процес), тобто певного виду суспільні відносини, через які реалізуються численні прями та зворотні зв'язки між суб'єктами та об'єктами державного управління.

Механізми державного управління – практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему (освіту) з метою досягнення поставлених цілей.

Досягти ефективного державного управління сфери вищої освіти можна за допомогою різних за функціональним призначенням таких механізмів: правовий (регулює відносини між державою та суспільством через закони і постанови Верховної Ради України, укази Президента тощо); організаційний (визначає об'єкти, суб'єкти державного управління, їх цілі, завдання, функції тощо через методичні вказівки, інструкції, стандарти тощо); фінансово-економічний (забезпечує регулювання

фінансової, інвестиційної та інноваційної діяльності шляхом складання стратегічних планів розвитку, поточного бюджетування та фінансування закладів вищої освіти); інформаційний (запроваджує інформаційне забезпечення в державному управлінні через складання звітності ЗВО, статистичних збірників та застосування Інтернет-ресурсів); економічний (визначає ефективність державного управління).

## **Питання 2. Нормативно-правова база розвитку вищої освіти**

Основними складовими нормативної бази сфери освіти в Україні є: Конституція України, Національна доктрина розвитку освіти та України у XXI столітті; Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту».

У загальному вигляді структура цих законів має такі складові: загальні положення (правове регулювання відносин, державна політика і гарантії громадян); система освіти і науки (структура системи, порядок створення, реорганізація, управління закладами); управління системою освіти і науки (державні стандарти, контроль за якістю); фінансово-економічна діяльність; соціальний захист учених, педагогів, їх вихованців; міжнародна і зовнішньополітична діяльність; заключні положення.

*Нормативно-правова база освітньої політики у сфері освіти України представлена документами, які класифікують за такими критеріями:*

1. За юридичною силою: закони; підзаконні акти.
2. За суб'єктом ухвалення: акти глави держави; акти законодавчого органу; акти Кабінету Міністрів України; акти інших органів виконавчої влади; акти органів місцевого самоврядування.
3. За сферою дії: загальнообов'язкові; спеціальні; локальні.
4. За рівнем загальності правових норм: загальні; конкретизаційні.
5. За часом дії: визначено-строкові; невизначено-строкові.

Нормативні акти у сфері вищої освіти регулюють відносини за такими напрямками, як: управління системою освіти на різних рівнях; структура вищої освіти; підготовка здобувачів вищої освіти; стандартизація змісту вищої освіти; забезпечення якості вищої освіти; діяльність Національного агентства із забезпечення якості; ліцензування та акредитація у сфері вищої освіти; атестація наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних кадрів; організація вступної компанії; організація науково-дослідницької діяльності; розвиток міжнародного співробітництва, академічна і професійна мобільність здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників тощо.

## **Питання 3. Функції суб'єктів державної політики**

Державна політика в галузі освіти ставить за мету пріоритетний розвиток системи освіти в інтересах формування гармонійно розвиненої, соціально активної, творчої особистості.

Об'єктами освітньої політики України є національна система освіти, структурні елементи освіти і міжнародні зв'язки вітчизняної системи освіти.

Суб'єктами освітньої політики виступають – держава, національні спільноти, органи управління освітою, система освіти, світовий освітній простір, споживачі освітніх послуг – учні та студенти, їх батьки, структури, які отримують освіченого випускника закладу освіти.

До суб'єктів освітньої політики в Україні на державному рівні належать: Верховна Рада України; Президент України; Кабінет Міністрів України; Міністерство освіти і науки України; інші центральні органи виконавчої влади; місцеві органи виконавчої влади; органи місцевого самоврядування та підпорядковані їм органи управління освітою.

Державні органи управління освітою – ієрархічна система керівних органів, яка включає парламентсько-президентський, урядово-центральний, регіональний, локальний рівні.

Парламентсько-президентський рівень визначає державну освітню політику, розробляє законопроекти, нормативно-правову базу функціонування та розвитку освіти.

Комітет Верховної Ради України з питань науки і освіти здійснює законопроектну, організаційну, контрольну функції.

Основними функціями Кабінету Міністрів України і Міністерства освіти і науки України щодо реалізації державної освітньої політики є аналітико-прогностична, організаційна, контролююча. До їх компетенції входить: контроль за втіленням освітньої політики та дотриманням законодавчих актів у галузі вищої освіти; визначення нормативів матеріально-технічного, фінансового забезпечення закладів вищої освіти; аналіз тенденцій і визначення стратегічних напрямів розвитку вищої освіти; проведення державного інспектування, акредитації закріплених за ними навчальних закладів, контроль дотримання вимог щодо якості освіти, організація упровадження в практику досягнень науки і передового досвіду; формування та забезпечення функціонування системи атестації педагогічних, наукових і науково-педагогічних кадрів, організація підвищення кваліфікації зазначених категорій тощо.

Кабінет Міністрів України, з-поміж основних функцій, забезпечує розробку та впровадження державної політики у сфері освіти; затверджує стратегію розвитку освіти України; затверджує та виконує державні цільові програми у сфері освіти; на конкурсних засадах призначає на посаду Освітнього омбудсмена тощо.

Реалізація державної політики в галузі освіти в Україні покладається на центральний орган державної виконавчої влади – профільне Міністерство, яке здійснює керівництво освітою, інші міністерства і відомства, яким підпорядковано заклади освіти, місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування: забезпечують виконання державних програм у галузі, фінансують утримання закладів комунальної власності; забезпечують розвиток мережі, зміцнення матеріальної бази, господарське обслуговування закладів освіти; здійснюють соціальний захист студентської молоді, науково-педагогічних, інших працівників закладів та установ освіти і науки; забезпечують розвиток мережі закладів вищої освіти, зміцнення матеріальної бази, господарське обслуговування закладів вищої освіти; вивчають потреби у фахівцях на місцях і вносять пропозиції щодо обсягів державного замовлення на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації фахівців тощо.

#### **Питання 4. Студентське самоврядування.**

*Студентське самоврядування* – системне утворення, оскільки охоплює більшість сфер життєдіяльності закладу вищої освіти (навчально-виховну, науково-дослідну, спортивно-оздоровчу, культурно-дозвіллеву, громадську тощо) та має функціонувати на рівнях академічної групи, курсу, факультету, гуртожитку, студентського містечка, закладу вищої освіти.

*Основними функціями студентського самоврядування є:* захист і представництво прав та інтересів осіб, які навчаються; сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності здобувачів; забезпечення участі здобувачів у реалізації державної молодіжної політики; проведення організаційних, наукових, культурно-масових, спортивних, оздоровчих та інших заходів; діяльність спрямована на підвищення свідомості здобувачів, їх вимогливості до рівня своїх знань, виховання патріотизму до свого навчального закладу; сприяння залученню осіб, які навчаються, до творчої та науково-дослідної роботи; сприяння гласності всіх сторін життя студентства через засоби масової комунікації тощо.

#### **Питання 5. Права суб'єктів освітнього процесу у вищій школі**

Учасниками освітнього процесу у ЗВО є: наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники; здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у закладах вищої освіти; фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу на освітньо-професійних програмах; інші працівники закладів вищої освіти. До освітнього процесу можуть залучатися роботодавці.

*Науково-педагогічні працівники* – це особи, які за основним місцем роботи в університетах, академіях, коледжах займаються навчальною, методичною, науковою та організаційною діяльністю.

*Педагогічні працівники* – це особи, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти провадять навчальну, методичну та організаційну діяльність.

*Здобувачі вищої освіти* – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації (Закон України «Про вищу освіту»)



*Особи, які навчаються у ЗВО, мають право на:* вибір форми навчання; безпечні і нешкідливі умови навчання, праці та побуту; трудову діяльність у позанавчальний час; додаткову оплачувану відпустку у зв'язку з навчанням за основним місцем роботи, скорочений робочий час та інші пільги, передбачені законодавством для осіб, які поєднують роботу з навчанням; безоплатне користування бібліотеками, інформаційними фондами, навчальною, науковою та спортивною базами ЗВО; забезпечення інформацією для навчання у доступних форматах з використанням технологій, що враховують обмеження життєдіяльності, зумовлені станом здоров'я (для осіб з особливими освітніми потребами); користування виробничою, культурно-освітньою, побутовою, оздоровчою базами ЗВО у порядку, передбаченому статутом ЗВО; забезпечення гуртожитком на строк навчання у порядку, встановленому законодавством; участь у науково-дослідних, дослідно-конструкторських роботах, конференціях, симпозіумах, виставках, конкурсах, представлення своїх робіт для публікації; у заходах з освітньої, наукової, науково-дослідної, спортивної, мистецької, громадської діяльності, що проводяться в Україні та за кордоном, у встановленому законодавством порядку; участь у діяльності органів громадського самоврядування ЗВО і органів студентського самоврядування; вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 % загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти тощо.

*Здобувачі вищої освіти зобов'язані:* дотримуватися вимог законодавства, статуту та правил внутрішнього розпорядку ЗВО; виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями виконувати вимоги освітньої (наукової) програми.

*Науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники ЗВО всіх форм власності мають право:* на академічну свободу, що реалізується в інтересах особи, суспільства та людства загалом; на академічну мобільність для провадження професійної діяльності; на захист професійної честі та гідності; брати участь в управлінні ЗВО, у тому числі обирати та бути обраними до вищого органу громадського самоврядування, вченої ради ЗВО чи його структурного підрозділу; обирати методи та засоби навчання, що забезпечують високу якість навчального процесу; на забезпечення створення відповідних умов праці, підвищення свого професійного рівня, організацію відпочинку та побуту, встановлених законодавством, нормативними актами вищого навчального закладу, умовами індивідуального трудового договору та колективного договору тощо.

*Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані:* дотримуватися статуту ЗВО, законів, інших нормативно-правових актів; постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність,

наукову кваліфікацію (для науково-педагогічних працівників); забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання навчальних дисциплін освітньо-професійної, освітньо-наукової програми відповідної спеціальності; дотримуватися норм педагогічної етики, моралі, поважати гідність осіб, які навчаються у ЗВО, прищеплювати їм любов до України, виховувати їх в дусі українського патріотизму і поваги до Конституції України та державних символів України; розвивати в осіб, які навчаються у ЗВО, самостійність, ініціативу, творчі здібності.

### **Питання 6. Особливості і протиріччя вищої освіти України**

*1. Суперечності, пов'язані з глобалізацією суспільства та її впливом на сферу вищої освіти.*

Прикладом позитивного впливу глобалізаційних інновацій на освітні процеси є розвиток глобальної наукової культури, що ґрунтується на універсальному прагненні до пошуку істини. Іншим прикладом є збільшення відкритості наукових і освітніх просторів держав.

Водночас однією з загроз можна назвати певну втрату академічних цінностей у вищій школі, що відбувається внаслідок поглиблення професіоналізації освіти. Адже цінність університетської освіти тепер оцінюється її конкурентоспроможністю на ринку праці.

Знаходження компромісу між національними надбаннями в галузі вищої освіти та процесами глобалізації і конвергенції освіти є найскладнішим завданням модернізації вищої освіти України на сучасному етапі.

*2. Юридичні суперечності* виявляються в неузгодженні законодавчої бази вищої освіти та законів ринкової економіки, а саме – розподілу праці, змінності праці, конкуренції.

*3. Фінансові і економічні протиріччя* спостерігаються між потребою галузі освіти та відсутністю механізму забезпечення необхідного фінансування, передусім для розвитку матеріально-технічної бази ЗВО і проведення науково-дослідної роботи.

*4. Подолання організаційних суперечностей* у структурі вищої освіти України дозволить сформувати оптимальну модель мережі ЗВО, що за формами, навчальними програмами, термінами навчання й джерелами фінансування задовольняла б інтересам особи й держави в цілому. У цьому контексті кількісні показники на ринку освітніх послуг України мають перейти в якісні.

*5. Суперечності в утвердженні демократичних цінностей* у системі вищої освіти України пов'язані зі складністю впровадження принципів демократизації у діяльність вищої школи. Українське суспільство не підготовлене до кардинальних демократичних змін у системі вищої освіти.

*6. Психологічні протиріччя* виникають між становленням європейських демократичних цінностей в українському суспільстві й недостатнім сприйняттям як здобувачами, так і викладачами утвердження колегіальності та демократизму у вищій школі.

7. *Процеси євроінтеграції* зумовлюють також низку протиріч: працевлаштування молодих фахівців за кордоном не є пріоритетом для України, перехід до ступеневої вищої освіти, стимулювання обміну здобувачами та сприяння працевлаштування при величезній різниці в оплаті праці посилює вплив з України освіченої робочої сили, реальна небезпека втрати українського внутрішнього ринку освіти та зниження експорту освітніх послуг унаслідок конкуренції більш потужних, рейтингових і краще оснащених європейських університетів та міжнародної освіти.

8. Протиріччя, зумовлені нинішньою *системою управління в галузі*.

9. Суперечності пов'язані із *запровадженням Болонського процесу*.

Стратегічний пріоритет освітньої політики – формування нації, яка постійно навчається, засвоюючи одночасно демократичні цінності, розвиваючи громадянське суспільство, утверджуючи людиноцентризм в освіті.

#### **Питання для самостійної роботи:**

1. Пріоритетні напрями державної освітньої політики.
2. Фактори, що безпосередньо впливають на сучасну державну освітню політику.
3. Основні характеристики освітньої політики в контексті сучасних цивілізаційних викликів.
4. Функції державної освітньої політики.
5. Стратегічні напрями формування освітньої політики.
6. Чинники впливу на формування освітньої політики.
7. Методи впливу державної освітньої політики на освіту.

#### **Тема: Стратегії забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти**

**Мета вивчення:** формування уявлень про конкурентоспроможність вищої освіти та закладу вищої освіти, надання знань щодо якості вищої освіти, акредитації як інструменту оцінки якості.

#### **План:**

1. Конкурентоспроможність вищої освіти і ЗВО.
2. Якість вищої освіти у європейському вимірі.
3. Акредитація як інструмент оцінки якості університетів і їх програм.
4. Європейська рамка кваліфікацій.
5. Синтез вищої освіти та науки.

#### **Література:**

1. Інновації у вищій школі в контексті інтернаціоналізації освіти: колективна монографія. Видання перше. Луцьк: Луцький НТУ, 2019. 234 с.
2. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проект. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>

3. Лебедик Л.В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.
4. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29 квіт. 2015 р. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/>
6. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: [http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE\\_Reforms\\_Strategy\\_11\\_11\\_2014.pdf](http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf)
7. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.

**Ключові поняття:** вища освіта, конкурентоспроможність, якість вищої освіти, акредитація, європейська рамка кваліфікацій, європейський вимір, синтез вищої освіти та науки.

### Основний зміст

#### **Питання 1. Конкурентоспроможність вищої освіти і закладу вищої освіти**

Конкурентоспроможність у цілому сьогодні трактується як інструмент забезпечення безпечного і сталого розвитку.

Під *національною конкурентоспроможністю* розуміється сукупність інститутів, політичних інструментів і факторів, які визначають рівень продуктивності країни.

*Конкурентоспроможність освітньої послуги* – це рівень її привабливості для споживачів, які здійснюють вибір на споживчому ринку, спираючись на власний інтерес та систему індивідуальних переваг. Так, у якості критерію вибору тієї чи тієї послуги, а на практиці – того чи того ЗВО та спеціальності, може виступати імідж навчального закладу, мода на професії, вартість пропонованої послуги, географічний чинник тощо.

Конкуренція проявляється у поведінці виробників освітніх послуг – навчальних закладів. При цьому розвиток конкурентних відносин відбувається за різними напрямками, серед яких конкуренція: між ЗВО різних форм власності, здобувачів, висококваліфікованих викладачів, фінансових ресурсів, зокрема, кошти державного бюджету; за просування на міжнародний ринок освіти тощо.

*Конкурентоспроможність закладу вищої освіти* – здатність розробляти конкурентоспроможні новації у своїй галузі, надавати освітні послуги, що задовольняють вимоги суспільства і потреби замовників зовнішньому або внутрішньому ринку праці, враховують тенденції конкретного сегмента освітнього ринку.

Конкуренція серед ЗВО – нормальний стан, викликаний дією ринкових механізмів, а також основний принцип діяльності сучасних університетів. При цьому конкуренція виконує досить важливі функції. Функціонування на основі конкурентних переваг є переходом від цінової до нецінової конкуренції, при цьому роль ціни на послуги не зменшується, а першочергово увагу приділяють унікальним властивостям товару, його високим якостям та функціональним характеристикам.

Конкурентоспроможність ЗВО визначається його здатністю задовольняти потреби суспільства в освітніх послугах відповідно до державних стандартів і робити це не гірше, ніж у наявних на ринку конкурентів.

*Показниками ефективного управління конкурентоспроможністю ЗВО є:* місія ЗВО, його зв'язки з зовнішнім середовищем, інструменти нової інноваційної економіки, застосування яких може забезпечити конкурентоспроможність закладу освіти, принципи, функції та методи управління; тип організаційної структури управління, гнучкість та раціональність, стиль та методи управління, адаптаційні можливості, гнучкість та гомеостатичність ЗВО; маркетинг ринку освітніх послуг і ринку праці для визначення стратегії управління конкурентоспроможністю; діагностування конкурентоспроможності ЗВО та його основних суперників на ринку освітніх послуг.

Процес управління конкурентоспроможністю ЗВО включає в себе наступні дії: маркетинг ринку освітніх послуг і ринку праці для визначення стратегії управління конкурентоспроможністю; діагностування конкурентоспроможності ЗВО та його основних суперників на ринку освітніх послуг; конкурентне позиціонування вищого навчального закладу; розробка концепції та стратегії управління конкурентоспроможністю ЗВО; реалізація конкурентної стратегії ЗВО; моніторинг конкурентного середовища та оцінку конкурентного статусу ЗВО в освітній галузі.

*Конкурентоспроможність ЗВО розглядається з таких позицій:* здатність ЗВО забезпечити належну якість підготовки фахівців; здатність здобувачів опанувати ключові компетентності, визначені Радою Європи; володіння випускниками ЗВО необхідними професійними знаннями та вміннями, що задовольняють потреби роботодавців і споживачів освітніх послуг; здатність роботодавців реально оцінити підготовленість випускників ЗВО до відповідної професійної діяльності; рейтинг ЗВО у світовому, європейському і національному освітніх просторах, що визначає його престижність і робить привабливим на ринку освітніх послуг.

*Конкурентоспроможність ЗВО може оцінюватись за такими параметрами:* матеріально-технічна база; рівень професорсько-викладацького складу; прогресивність навчальних технологій; рівень фінансового забезпечення; якість і професіоналізм управління; рівень контактів із зарубіжними ЗВО; ефективність і справедливість прийому

абітурієнтів; якість комп'ютерних комунікацій; престижність спеціальностей, за якими готують фахівців; спроможність і швидкість переорієнтації профілю ЗВО на потреби ринку праці.

### **Питання 2. Якість вищої освіти у європейському вимірі.**

В умовах глобалізації ринку питання якості вищої освіти (Quality Assurance – Гарантія якості) є актуальними для всіх країн, тому що тільки продукція високої якості може бути конкурентоспроможною.

Щоб сприяти поширенню процесу забезпечення якості, Європейська комісія підтримала створення Європейської мережі із забезпеченню якості вищої освіти (the Europe Network for Quality Assurance in Higher Education, ENQA), яка почала свою діяльність в 2000 р.

Призначення Європейської мережі із забезпеченню якості вищої освіти – зміцнювати європейське співробітництво з метою розвитку порівнянних критеріїв і методологій оцінки якості.

На другому з'їзді Асоціації європейських університетів (EUA) у 2003 році було запропоновано 6 стандартів забезпечення якості.

У доповіді європейської мережі з гарантування якості у вищій освіті (ENQA) за основу оцінки якості вищої освіти було запропоновано брати три групи стандартів: стандарти для внутрішнього гарантування якості ЗВО; стандарти для зовнішнього гарантування якості ЗВО; Європейські стандарти для зовнішніх агенцій з гарантування якості.

Розроблені стандарти і рекомендації – European quality assurance standards and guidelines (ESG) (Європейські стандарти та рекомендації з забезпечення якості) – були схвалені на конференції міністрів, що відповідають за сферу освіти, в Бергені 2005 року. У підписаному міністрами документі було підкреслено, що за принципом автономії навчальних закладів первинна відповідальність за якість вищої освіти лежить на кожному окремому навчальному закладі.

Призначення ESG – надати допомогу та визначити орієнтири як для ЗВО при розробці своїх власних систем забезпечення якості, так і для агенцій, які здійснюють незалежні перевірки.

2008 р. в Брюсселі було створено Європейський реєстр забезпечення якості (EQAR) для надання громаді прозорості і доступної інформації про надійні агенції із забезпечення якості освіти, що працюють в Європі, а також з метою сприяння мобільності здобувачів і підвищення довіри до ЗВО.

### **Питання 3. Акредитація як інструмент оцінки якості університетів і їх програм.**

*Акредитація* – це процедура надання закладу вищої освіти певного типу права провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Більшість національних акредитаційних структур (агентств, бюро) опираються в своїй діяльності на наступні принципи: незалежність від держави й ЗВО і залучення зовнішніх експертів; первинну оцінку проводять самі ЗВО або програми; зовнішня оцінка містить у собі відвідування ЗВО і спільну експертизу; публікація звітів.

Для кожного навчального закладу акредитація надзвичайно важлива, адже саме наявність акредитації підтверджує право коледжу, інституту чи університету проводити свою діяльність. Отримання акредитації дозволяє організувати навчальний процес та проводити підготовку здобувачів на різних рівнях. Акредитація надає змогу навчальному закладу провадити освітню діяльність, яка пов'язана із здобуттям вищої освіти та кваліфікації.

Для того щоб отримати такі повноваження навчальний заклад має пройти спеціальну процедуру оцінювання та атестації. Експертна комісія, до складу якої входять висококваліфіковані компетентні спеціалісти, визначиться з тим, чи має той чи той заклад достатній рівень науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення. Кадрове забезпечення також відіграє надзвичайно важливу роль – викладацький колектив повинен мати відповідну підготовку та певний рівень кваліфікації. Адже низько кваліфікований викладач не може надавати здобувачам необхідні знання в повному об'ємі.

При наданні акредитації експерти опираються на вимоги стандартів вищої освіти та на державні вимоги щодо діяльності навчальних закладів. Якщо всі вимоги відповідають затребуваним стандартам, такий заклад визнається спроможним провадити навчальну діяльність і йому надається акредитація.

#### **Питання 4. Європейська рамка кваліфікацій**

У Міжнародній стандартній класифікації освіти визначено такі рівні освіти: рівень 0 – освіта перед початковою, рівень 1 – початкова освіта; рівень 2 – перший етап середньої освіти; рівень 3 – другий етап середньої освіти, рівень 4 – післясередня не третинна (не вища) освіта, рівень 5 – короткий цикл третинної освіти (вищої); 6 – бакалавріат або його еквівалент; 7 – магістратура або її еквівалент; 8 – докторантура або її еквівалент.

У 2008 р. Європейським Парламентом і Радою Європейського Союзу було рекомендовано Європейську рамку кваліфікацій для навчання впродовж життя (European Qualifications Framework for Lifelong Learning, EQF LLL): загальний системний опис восьми кваліфікаційних рівнів, які охоплюють весь спектр кваліфікацій, здобутих у процесі формального, неформального, інформального навчання, зокрема загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти.

Рамка є інструментом для поліпшення розуміння, порівняння, ідентифікації і визнання існуючих та запровадження нових кваліфікацій у різних країнах Європи, сприяє мобільності громадян між країнами та навчання впродовж життя. Кожен кваліфікаційний рівень описується в

термінах результатів навчання, які визначаються через знання, уміння і компетентність.

*Європейська система кваліфікацій* (ЕСК) є мета-системою, яка призначена для забезпечення прозорості, порівняння та визнання кваліфікацій, дипломів та свідоцтв про освіту з метою розвитку академічної та трудової мобільності громадян на європейському континенті.

*Дескриптори кваліфікацій* – загальні результати навчання для певного циклу (ступеня).

При описі системи кваліфікацій використовуються Дублінські дескриптори рівня навчальної програми (Cycle Descriptor – Дескриптор циклу) – які визначають загальні положення про очікувані результати періоду (циклу) навчання відповідно до одного із трьох циклів/рівнів.

Дескриптор забезпечує чіткі точки прив'язки, що описують результати програми навчання фахівців з вищою освітою. Це: набуття знань і розуміння; застосування знань і розуміння; формулювання суджень і прийняття рішень; передача знань і розуміння; здатність до продовження навчання.

### **Питання 5. Синтез вищої освіти і науки**

Існування вищої освіти без науки неможливе. Витрати на освіту та популяризацію наукових знань, як правило, у кілька разів переважають витрати на дослідження, але на всіх стадіях розвитку суспільства необхідно шукати оптимальне співвідношення між цими величинами.

Відставання в науці обов'язково призведе до деградації рівня освіти, навіть при достатньому її фінансовому забезпеченні. У свою чергу неспроможність системи освіти модернізувати підготовку кадрів у відповідності з новітніми досягненнями науки зумовить неспроможність суспільства скористатися цими знаннями. Загальна тенденція, що супроводжує наближення до суспільства, базується на знаннях – зростання ролі науки і освіти у відтворювальному процесі, а отже і витрат порівняно з капіталовкладеннями у виробничий процес.

Сучасний етап науково-технологічного та інноваційного розвитку в ЄС характеризується створенням на континенті Європейського наукового простору, який передбачає об'єднання зусиль учених різних країн, забезпечення максимально ефективного використання наукового потенціалу і матеріальних ресурсів країн ЄС, використання накопиченого досвіду та досягнень, тісний взаємозв'язок регіональної та національної науково-технологічної політики, а також обмін знаннями та технологіями та мобільність науковців.

Наймасштабніший сучасний приклад створення інтегрованої освітньо-наукової системи на Європейському континенті являють собою Болонський процес та низка програм ЄС, спрямованих на формування і розвиток єдиного простору вищої освіти та єдиного наукового простору Європейського Союзу.



### **Питання для самостійної роботи:**

1. Проаналізуйте переваги багатопрофільних університетів щодо забезпечення конкурентоспроможності майбутніх фахівців та їх мобільності на ринку праці.
2. Визначте фактори, що впливають на конкурентоспроможність системи освіти країни, закладу вищої освіти.
3. Світовий і європейський підходи до забезпечення доступності вищої освіти.
4. Наукові дослідження й інновації у вищій освіті.

### **Тема: Модернізація вищої освіти України як фактор економічного та соціального прогресу української держави**

**Мета вивчення:** формування уявлень про модернізацію вищої освіти України, надання знань про євроінтеграційні та євроатлантичні процеси, реформування вищої освіти і вищої школи України.

#### **План:**

1. Модернізація вищої освіти України.
2. Вища освіта і євроінтеграційні процеси.
3. Вища освіта України і Болонський процес.
4. Реформування вищої освіти і вищої школи України.
5. Імплементация європейських стандартів якості вищої освіти в Україні

#### **Література:**

1. Державна служба статистики України: офіційний веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Дебич М.А. Інтернаціоналізація вищої освіти: світовий досвід: монографія. Суми: Університетська книга, 2017. 291 с.
3. Інновації у вищій школі в контексті інтернаціоналізації освіти: колективна монографія. Видання перше. Луцьк: Луцький НТУ, 2019. 234 с.
4. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проект. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>
5. Лебедик Л.В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.
6. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
7. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29 квіт. 2015 р. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/>

8. Професіографічний підхід у системі вищої освіти: монографія / колектив авторів, за ред. О.А.Дубасенюк. Житомир: Вид-во О.О.Євенок, 2019. 328 с.
9. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: [http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE\\_Reforms\\_Strategy\\_11\\_11\\_2014.pdf](http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf)
10. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.

**Ключові поняття:** вища освіта, якість вищої освіти, модернізація вищої освіти, євроінтеграційні процеси, євроатлантичні процеси, Болонський процес, імплементація європейських стандартів якості вищої освіти.

### **Основний зміст**

#### **Питання 1. Модернізація вищої освіти України**

Вища освіта є системою, що розвивається, тому її модернізація стала закономірним історичним процесом, пов'язаним із необхідністю зміни освітньої моделі, що сформувалася в умовах індустріальної культури й суперечить культурним реаліями постіндустріального суспільства.

Модернізація сучасної освіти спрямована не тільки на оновлення змісту, форм і методів освітньої діяльності, а й торкається самого розуміння сучасної освіти як неперервної, спрямованої на формування творчої особистості глобального інформаційного суспільства XXI століття, здатної до саморозвитку та навчання впродовж життя.

Модернізація освіти є новою філософією освітньої діяльності, яка потребує нового інноваційного мислення, принципів організації навчального процесу, взаємовідносин в освітньому середовищі (В.Огневюк).

Зміни в сучасній освіті ґрунтуються на трьох важливих імперативах: імператив всебічного, універсально-цілісного, гармонійного розвитку особистості; імператив формування нової парадигми проблемно-орієнтованого професіоналізму; імператив переходу від одновимірної до багатовимірної людини (навчання стає мистецтвом, яке сприяє прагненню особистості до саморозвитку).

*Модернізуючи вищу школу, Україна вирішує:* внутрішні проблеми (демократизація суспільства, формування економічно і суспільно активних громадян та ін.); утверджується серед інших держав в умовах глобалізації та європейської інтеграції.

*Цілі заключаються:* в зміні змісту вищої освіти на нових правових і методологічних засадах, досягнення принципово нового рівня якості підготовки випускників вищої школи, збереження досягнень минулого і наближення до європейського рівня в кількісних та інших показниках.

*Стратегічними завданнями модернізації вищої освіти в Україні є* трансформація кількісних показників освітніх послуг у якісні. Цей

трансформаційний процес має базуватися на таких засадах: національної ідеї вищої освіти, зміст якої полягає у збереженні та примноженні національних освітніх традицій; соціально-політичної, економічної детермінованості розвитку вищої освіти, оскільки економічна сфера є винятково важливою у формуванні логіки суспільного розвитку; врахування тенденцій розвитку світових освітніх систем, у тому числі європейських; розроблення національної системи оцінювання якості освіти, що полягає у впровадженні національної системи рейтингового оцінювання діяльності ЗВО, забезпечення їх участі у міжнародних порівняльних дослідженнях з питань якості вищої освіти, в основних міжнародних рейтингах найкращих університетів.

Напрями модернізації вищої освіти в Україні, з одного боку, стратегічні, з іншого – вони дадуть імпульс для реформування галузі і вищої школи у найближчій перспективі.

### **Питання 2. Вища освіта і євроінтеграційні процеси**

Наприкінці 90-х років ХХ століття – початку ХХІ набув організаційного оформлення процес створення Європейського простору вищої освіти та наукових досліджень.

Освітня сфера є однією з найважливіших на шляху інтеграції України до об'єднаної Європи – впровадження європейських норм і стандартів в освіті сприятиме підвищенню в Україні європейської культурної ідентичності та інтеграції до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього середовища, зазначається в «Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу», затвердженій Указом Президента № 615/98 11 червня 1998 року.

У цьому документі було зазначено про необхідність досягнення вагомих успіхів у інтеграційному процесі саме на культурно-освітньому та науково-технічному рівнях, які охоплюють: галузі середньої і вищої освіти, перепідготовку кадрів, науку, культуру, мистецтво, технічну і технологічну сфери.

Інтеграційний процес на відповідних напрямках полягає в упровадженні європейських норм і стандартів у освіті, науці і техніці, поширенні власних культурних і науково-технічних здобутків у ЄС. У кінцевому результаті такі кроки будуть працювати на підвищення в Україні європейської культурної ідентичності та інтеграцію до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного середовища.

Особливо важливим є здійснення спільних наукових, культурних, освітніх та інших проектів, залучення українських вчених і фахівців до загальноєвропейських програм наукових досліджень.

*Зазначимо основні документи, сфера дії яких спрямована на реформування освітньої галузі України в умовах прийняття європейського вектора міжнародної політики:*

1. Програма економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Метою реформи системи освіти було визначено підвищення конкурентоспроможності української освіти, інтеграція системи української освіти в єдиний європейський освітній простір.

2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.;

3. Укази Президента України: «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні»; «Про підготовку та забезпечення здійснення заходів, пов'язаних з головуванням України в Комітеті Міністрів Ради Європи».

### **Питання 3. Вища освіта України і Болонський процес**

2005 р. – Україна приєдналася до Болонського процесу. Виникла необхідність приведення вітчизняної системи підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації до європейських стандартів шляхом прийняття та упровадження нових нормативно-правових актів. З часу приєднання до Болонського процесу в Україні проведено низку заходів, що свідчать про системне реформування вищої школи.

*Вихідними принципами розвитку вищої освіти України в рамках Болонського процесу визначено такі:* створення інноваційного простору на основі освітньої і наукової підтримки; адаптація системи вищої освіти України до норм, стандартів і основних принципів європейського простору вищої освіти; формування національної структури кваліфікацій бакалавра, магістра для адаптації в загальноєвропейську систему кваліфікацій.

У 2009 році за координаційної підтримки Представництва Європейського Союзу в Україні та Національного Темпус-офісу в Україні, відповідно до рішення Виконавчого агентства ЄС з питань освіти, аудіовізуальних засобів та культури сформовано національну команду експертів з реформування вищої освіти в Україні.

*Експертними напрямами визначено такі:* вироблення пропозицій щодо розвитку національної політики та модернізації системи вищої освіти в контексті європейського і світового простору вищої освіти (ЄПВО); розвиток стратегії навчання впродовж життя та визнання попереднього навчання шляхом надання консультацій закладам вищої освіти; забезпечення якості вищої освіти (внутрішнє та зовнішнє).

У 2009 році в аналітичному звіті Болонського Секретаріату, підготовленому на основі Національного звіту із запровадження положень Болонського процесу в системі вищої освіти України у 2007–2009 рр., було визначено досягнення країни і вищих навчальних закладів. До таких, зокрема, відносять: упровадження ступеневої системи, стандартів і рекомендацій забезпечення якості вищої освіти відповідно до вимог міжнародної організації «Європейська мережа забезпечення якості», набуття урядового членства в Європейському реєстрі із забезпечення

якості, введення європейської кредитно-трансферної системи, Додатку до диплома європейського зразка.

Згідно з Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010) Україна забезпечує підтримку ініціативам Болонського процесу, визнаючи головну роль ЗВО у розвитку європейського простору вищої освіти та переваги співпраці, заснованої на партнерстві.

Починаючи з 2010 року запроваджуються стандарти, рекомендації та основні інструменти мобільності Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), що сприяє сумісності, порівнянності, визнанню періодів і термінів навчання у ЗВО.

Відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту» шляхом об'єднання й укрупнення освітнього і наукового переліків введено новий Перелік галузей знань і спеціальностей (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266), де визначено переліків галузей знань – 27 і спеціальностей – 114.

#### **Питання 4. Реформування вищої освіти і вищої школи України**

В Україні триває реформування вищої освіти, що передбачає приведення структури освіти у відповідність до потреб сучасної економіки та інтеграцію у світові освітні і наукові процеси.

Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.) є соціальним проектом, суб'єктивними показниками ефективності імплементації якого мають бути кількісні й якісні зміни в сфері вищої освіти (організаційні, технологічні, змістовні), яких суспільство очікує у найближчій перспективі.

*Організаційні зміни стосуються:* нормативно-правового забезпечення діяльності ЗВО згідно із нормами Закону; поступове зменшення кількості ЗВО, оптимізацію їх структури; ресурсного забезпечення освітнього процесу; приведення національної системи освіти у відповідність до Міжнародної стандартної класифікації освіти; акредитація освітніх програм, за якими здійснюватиметься підготовка здобувачів вищої освіти; розроблення та затвердження для кожного рівня вищої освіти в межах кожної спеціальності стандартів освітньої діяльності.

*Основними індикаторами технологічного супроводу вищої освіти є:* зрозумілі ознаки державного диплому та диплому ЗВО; створення ЄДЕБО як прозорого та публічного реєстратора даних, серії відкритих публічних реєстрів ЗВО та їх філій, спеціалізацій та освітніх програм; запровадження програмного забезпечення для супроводу вступу на бакалаврські, магістерські програми тощо.

*Економічні інновації у сфері вищої освіти спрямовані на:* запровадження електронного врядування, в т.ч. у сфері фінансової звітності у ЗВО; визначення порядку отримання цільових пільгових державних кредитів для здобуття вищої освіти; розробка методики матеріально-технічного та фінансового забезпечення ЗВО; упровадження рейтингової системи нарахування академічної стипендії; розробка

критеріїв розподілу державного фінансування для підготовки наукових кадрів відповідно до показників якості цієї підготовки; конкурсне фінансування наукових проєктів; комерціалізація результатів наукової діяльності на вітчизняному та міжнародному ринках.

*Інтернаціоналізація та мобільність* як стратегія адаптації національної вищої освіти до Європейського освітнього і наукового простору передбачає: збільшення кількості спільних програм та відповідно обмінів серед викладачів і здобувачів між українськими університетами та між українськими та закордонними ЗВО; поступове зростання частки англійських магістерських (5%) та бакалаврських програм (3 %) від загального числа освітніх програм; розробка стратегії експорту послуг вищої освіти за кордон з врахуванням нинішньої і майбутньої географії глобального попиту на українську вищу освіту; визначення сегменту вищої освіти, в якому українські ЗВО конкурентні або мають перспективи бути конкурентними; збільшення присутності результатів досліджень українських викладачів у міжнародному науковому товаристві та частки українських наукових видань в наукометричних базах; запровадження структурованих програм підготовки докторів філософії.

У жовтні 2014 р. МОН України оприлюднив проєкт «Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 рр.». Після громадського обговорення Концепції, яке відбулося у листопаді 2014 – лютому 2015 р. доопрацьовану концепцію було покладено в основу Проєкту Дорожньої карти освітніх реформ.

*Дорожня карта (ДК)* – це матриця освітніх реформ, яка доводить до певного рівня деталізації заходи, необхідні для запровадження реформ, встановлює певні часові рамки, але при цьому залишає простір для постійного доопрацювання, кореляції та доповнень.

### **Питання 5. Імплементация європейських стандартів якості вищої освіти в Україні**

Приєднавшись до Болонського процесу, Україна взяла на себе зобов'язання проводити роботу з приведення якості національної освіти у відповідність до європейських стандартів.

Кабінетом Міністрів України прийнято Постанову від 31.12.2005 р. №1312 «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» якою затверджено Положення про Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО).

З метою подальшого розвитку національної системи освіти, забезпечення якості вищої освіти та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство наказом МОН України № 612 від 13.07.2007 р. затверджено «План дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 р.».

У квітні 2009 року колегією Міносвіти було прийнято рішення про запровадження в усіх ЗВО моніторингу якості освітніх послуг. Було розроблено проєкт типового положення про Центр моніторингу якості освітніх послуг ЗВО.

Починаючи з 2010 року проблема оцінювання якості освіти визначається як одна з найважливіших у державних програмних документах (Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010 р.)).

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 р. окреслені засадничі принципи та напрями забезпечення моніторингу й оцінювання якості освіти в Україні.

14 грудня 2011 р. Кабінетом Міністрів України ухвалено підготовлений МОНМСУ «Порядок проведення моніторингу якості освіти».

Освітня політика у площині забезпечення якості вищої освіти зосереджена на обґрунтуванні методології і методичних рекомендації щодо розроблення ліцензійних умов освітньої діяльності та стандартів вищої освіти з урахуванням Національної рамки кваліфікацій, Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG, 2015), рекомендацій щодо реалізації компетентнісного підходу у вищій освіті за проєктом Європейської Комісії «Налаштування освітніх структур в Європі» (Тюнінг 2000 р.), Міжнародної стандартної класифікації освіти (2011, 2013 рр.), Національного освітнього глосарію: вища освіта (2011, 2014 рр.).

*Стандарт освітньої діяльності* – сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу і наукової установи.

*Стандарт вищої освіти* – сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності.

#### **Питання для самостійної роботи:**

1. Державна політика в галузі вищої освіти. Напрями євроінтеграційної політики в галузі вищої освіти. Складові системи державної освітньої політики.

2. Реформування вищої освіти України. Система вищої освіти України.

3. Висловіть Вашу точку зору щодо зазначеної проблеми: Євроатлантична інтеграція України з майбутнім членством в Альянсі надасть можливості для рішення таких важливих проблем, як:

– одержання надійних гарантій державного суверенітету, політичної незалежності, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів;

- гарантування національної безпеки найбільш ефективним з політичної, військової, економічної і фінансової точок зору способом;
- сприяння входженню України в інші європейські і світові структури.

4. Висловіть Вашу точку зору щодо проблеми реформування вищої освіти: «Мета реформи – якісна доступна освіта та рівні можливості.... Сьогодні освіта – це така галузь, реформи в якій стосуються практично усіх громадян України. Саме тому для успіху цих реформ необхідно вести системний діалог з громадськістю, експертами, вчителями, науковцями, студентами та батьками» (Сергій Квіт (2015).

### **Тема: Глобальні проблеми вищої професійної освіти**

**Мета вивчення:** формування уявлень про державну політику в галузі вищої освіти, систему вищої освіти України; знань про рівні освіти, освітні програми, національну рамку кваліфікацій, акредитацію та ліцензування ЗВО.

#### **План:**

1. Державна політика в галузі вищої освіти.
2. Система вищої освіти України.
3. Рівні освіти в Україні.
4. Бакалаврат у структурі вищої освіти України.
5. Магістратура та докторантура в системі вищої освіти України.
6. Галузі знань і спеціальності: узгодженість з МСКО.
7. Освітня програма.
8. Національна рамка кваліфікацій.
9. Акредитація та ліцензування ЗВО

#### **Література:**

1. Бабин І., Ликова В. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. URL: <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238.html>
2. Дебич М.А. Інтернаціоналізація вищої освіти: світовий досвід: монографія. Суми: Університетська книга, 2017. 291 с.
3. Інновації у вищій школі в контексті інтернаціоналізації освіти: колективна монографія. Видання перше. Луцьк: Луцький НТУ, 2019. 234 с.
4. Лебедик Л.В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.
5. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.



**Ключові поняття:** вища освіта, державна політика, рівні освіти, бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук, освітня програма, національна рамка кваліфікацій, акредитація, ліцензування.

### **Основний зміст**

#### **Питання 1. Державна політика в галузі вищої освіти**

Законодавство України про вищу освіту базується на Конституції України і складається з законів України «Про освіту», «Про вищу освіту» та інших нормативно-правових актах.

Державну політику у сфері вищої освіти визначає Верховна Рада України, а реалізують Кабінет Міністрів України та центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки.

*Державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на принципах:* сприяння сталому розвитку суспільства шляхом підготовки конкурентоспроможного людського капіталу та створення умов для освіти протягом життя; доступності вищої освіти; незалежності здобуття вищої освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій (крім закладів вищої духовної освіти); міжнародної інтеграції та інтеграції системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження та розвитку досягнень і прогресивних традицій національної вищої школи; наступності процесу здобуття вищої освіти; державної підтримки підготовки фахівців з вищою освітою для пріоритетних галузей економічної діяльності, напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень, науково-педагогічної, мистецької та педагогічної діяльності; державної підтримки освітньої, наукової, науково-технічної, мистецької та інноваційної діяльності університетів, академій, інститутів, коледжів, зокрема шляхом надання пільг із сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів закладам вищої освіти, що провадять таку діяльність; сприяння здійсненню державно-приватного партнерства у сфері вищої освіти; відкритості формування структури і обсягу освітньої та професійної підготовки фахівців з вищою освітою.

*Формування і реалізація державної політики у сфері вищої освіти забезпечуються шляхом:* гармонійної взаємодії національних систем освіти, науки, мистецтва, бізнесу та держави з метою забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку держави; збереження і розвитку системи вищої освіти та підвищення якості вищої освіти; розширення можливостей для здобуття вищої освіти та освіти протягом життя; створення та забезпечення рівних умов доступу до вищої освіти, у тому числі забезпечення осіб з особливими освітніми потребами спеціальним навчально-реабілітаційним супроводом та створення для них вільного доступу до інфраструктури закладу вищої освіти з урахуванням обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я; розвитку автономії закладів вищої освіти та академічної свободи учасників освітнього процесу.

#### **Питання 2. Система вищої освіти України**

*Систему вищої освіти України становлять:*

- ЗВО всіх форм власності (університети (багатогалузеві і галузеві), академії, інститути (галузеві), коледжі);
- рівні (початковий, перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий), науковий);
- ступені (кваліфікації) вищої освіти (молодший бакалавр, бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук);
- галузі знань і спеціальності;
- освітні та наукові програми;
- стандарти освітньої діяльності (сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу ЗВО і наукової установи) та стандарти вищої освіти (обсяг кредитів ЄКТС для здобуття відповідного ступеня вищої освіти, перелік компетентностей випускника, нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, форми атестації здобувачів, вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти);
- органи, які здійснюють управління у галузі вищої освіти (Кабінет Міністрів України – центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки; галузеві державні органи – органи місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать ЗВО; НАН України та національні галузеві академії наук – засновники ЗВО; органи громадського самоврядування у сфері вищої освіти і науки – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти);
- учасники освітнього процесу (наукові працівники, науково-педагогічні працівники, педагогічні працівники, здобувачі вищої освіти (студент, курсант, аспірант, ад'юнкт, докторант), фахівці-практики, інші працівники ЗВО).

### **Питання 3. Рівні освіти в Україні**

Підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на рівнях вищої освіти.

*Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти* відповідає п'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності.

*Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти* відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

*Другий (магістерський) рівень вищої освіти* відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

*Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти* відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

*Науковий рівень вищої освіти* відповідає дев'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає набуття компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань та/або прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення.

Здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти: молодший бакалавр; бакалавр; магістр; доктор філософії; доктор наук.

#### **Питання 4. Бакалаврат у структурі вищої освіти України**

У Постанові 1998 р. бакалавр визначено освітньо-кваліфікаційним рівнем фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув поглиблену загальнокультурну підготовку, фундаментальні та професійно-орієнтовані уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці та здатний вирішувати типові професійні завдання, передбачені для відповідних посад, у певній галузі народного господарства.

Протягом 1998–2014 рр. змінювалися напрями підготовки бакалаврів із вищою освітою, розроблялися й упроваджувалися державні стандарти підготовки бакалаврів за певними спеціальностями.

За новим Законом України «Про вищу освіту» обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра визначається ЗВО. Особа має право здобувати ступінь бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

*Бакалавр* – освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується ЗВО у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180 – 240 кредитів ЄКТС. (Закон України «Про вищу освіту» (2017))

## **Питання 5. Магістратура та докторантура в системі вищої освіти України**

*Магістр* – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується ЗВО у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС.

*Доктор філософії* – освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра.

Ступінь доктора філософії вводиться замість наукового ступеня «кандидат наук». Обов'язковою складовою його підготовки стає виконання освітньо-наукової програми обсягом 30-60 кредитів ЄКТС, а стандартний строк навчання збільшується з трьох до чотирьох років.

*Доктор наук* – другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії.

Науковий ступінь передбачає набуття здобувачем найвищих компетентностей у галузі розроблення та впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях.

## **Питання 6. Галузі знань і спеціальності: узгодженість з МСКО**

Підготовка здобувачів в Україні здійснюється за галузями знань і спеціальностями.

Попередній перелік був занадто роздутим (містив більше 500 спеціальностей), не систематизованим, не відповідав ні сучасним вимогам розвитку вищої освіти, ні потребам ринку праці та був результатом лобізму окремих університетів чи кафедр.

*Галузь знань* – основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

У 2015 р. затверджено новий перелік галузей знань і спеціальностей, що було одним з важливих етапів впровадження Закону «Про вищу освіту». У новому переліку визначено 27 галузей знань, зокрема й «освіта», «гуманітарні науки», «соціальні та поведінкові науки» тощо.

*Спеціальність* – складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

*Спеціалізація* – складова спеціальності, що визначається ЗВО та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти.

## **Питання 7. Освітня програма**

За Міжнародною стандартною класифікацією освіти (МСКО-2011) «освітня програма» тлумачиться як сукупність узгоджених послідовних видів освітньої діяльності або комунікацій, що розроблені та організовані для досягнення наперед поставлених навчальних цілей або виконання конкретної сукупності освітніх задач упродовж певного тривалого і безперервного часу».

*Цілі включають* удосконалення інформації, знань, розуміння, ставлень, цінностей, умінь, поведінки, інших компетентностей у будь-якому особистому, громадянському, соціальному, виробничому контексті.

*Навчальні цілі*, як правило, пов'язують з підготовкою до навчання на більш високому рівні та/або освоєння певної професії чи класу професій, а також можуть бути спрямовані на особистісний розвиток людини чи дозвілля.

*Загальною характеристикою освітньої програми* є те, що при досягненні навчальних цілей зазвичай видається сертифікат, який засвідчує її успішне завершення особою.

*Основні компоненти* освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) програми на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності: визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою; перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення; кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми; очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти тощо.

### **Питання 8. Національна рамка кваліфікацій**

23 листопада 2011 року Кабінет Міністрів України ухвалив постанову «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій України» з урахуванням зауважень і рекомендацій, наданих експертами Ради Європи та Європейського фонду освіти.

*Завданням Національної системи кваліфікації* є формування єдиної, цілісної, відкритої та гнучкої системи кваліфікацій, що охоплюватиме всі рівні кваліфікації і види початкової, середньої, професійно-технічної, вищої, післядипломної, неформальної та інформальної освіти, навчання впродовж життя.

*Національна рамка кваліфікацій впроваджується в Україні з метою:* введення європейських стандартів і принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці до компетентностей фахівців; забезпечення гармонізації норм законодавства у сфері освіти та соціально-трудова відносин; сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні; налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг та ринку праці.

Національна рамка кваліфікацій в Україні, як складовий компонент НСК, має 10 (0–9) кваліфікаційних рівнів із описом (дескриптором) елементарних (базових) компетентностей (навчальних результатів).

### **Питання 9. Акредитація та ліцензування ЗВО**

Основними інструментами регулювання якості, що здатні забезпечити як внутрішню, так і зовнішню оцінку на національному та міжнародному рівнях, зберігаючи при цьому повагу до автономії ЗВО та його академічних свобод, є механізми ліцензування та акредитації, спеціальностей, програм, самого навчального закладу, а також механізми контролю за дотриманням ліцензійних умов надання освітніх послуг і правил провадження освітньої діяльності навчальним закладом в цілому та його окремими структурними підрозділами.

Тому організацію ліцензійно-акредитаційних процесів можна визначити як основу менеджменту вищої освіти України.

*Ліцензування* – засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів.

*Ліцензування у вищій освіті* – процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності.

*Ліцензійна експертиза у сфері вищої освіти* – процедура встановлення спроможності ЗВО провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності, що передбачає надання експертного висновку про можливість видачі ліцензії на провадження освітньої діяльності.

*Акредитація освітньої програми* – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності ЗВО за цією програмою на предмет: відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання

Ліцензійну експертизу у сфері вищої освіти проводить *Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти* (National Agency for Higher Education Quality Assurance).

#### **Питання для самостійної роботи:**

1. Рівні, ступені, освітні програми у вищій освіті.
2. Стандарти вищої освіти для забезпечення якості. Інструменти забезпечення якості вищої освіти.
3. Автономія у вищій освіті.
4. Акредитація та ліцензування у вищій освіті.
5. Національна стратегія розвитку вищої освіти.

#### **Тема: Організація освітнього процесу у закладах вищої освіти**

**Мета вивчення:** формування уявлень про організацію освітнього процесу ЗВО, надання знань про європейську кредитно-трансферну

систему, академічну та професійну мобільність, метатехнології у вищій освіті.

**План:**

1. Організація освітнього процесу у ЗВО.
2. Європейська кредитно-трансферна система (ECTS).
3. Організація освітнього процесу в умовах ECTS.
4. Академічна і професійна мобільність.

**Література:**

1. Дебич М.А. Інтернаціоналізація вищої освіти: світовий досвід: монографія. Суми: Університетська книга, 2017. 291 с.
2. Інновації у вищій школі в контексті інтернаціоналізації освіти: колективна монографія. Видання перше. Луцьк: Луцький НТУ, 2019. 234 с.
3. Лебедик Л.В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.
4. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти / Уклад.: О.Г.Коркішко, А.В.Коркішко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2020. 88 с.
5. Професіографічний підхід у системі вищої освіти: монографія / колектив авторів, за ред. О.А.Дубасенюк. Житомир: Вид-во О.О.Євенок, 2019. 328 с.
6. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.

**Ключові поняття:** вища освіта, європейська кредитно-трансферна система, академічна мобільність, професійна мобільність, метатехнології, рейтинг, інновації, рада молодих учених

**Основний зміст**

**Питання 1. Організація освітнього процесу у ЗВО.**

*Мета освітнього процесу* в умовах Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) – підготовка конкурентоспроможних фахівців, забезпечення розвитку та набуття ними необхідних загальних та фахових компетентностей відповідно до рівнів Національної рамки кваліфікацій (НРК), а також можливостей для особистісного розвитку.

Підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за освітніми (освітньо-професійними, освітньо-науковими) програмами. Обсяг програми підготовки бакалавра становить 240 кредитів ECTS. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90 кредитів ECTS, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ECTS. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову)

компоненту обсягом не менше 30 відсотків. Формування і реалізація програм підготовки бакалавра, магістра, доктора філософії в освітньому процесі відбувається на компетентнісній основі.

*Освітня діяльність* – діяльність ЗВО, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів та інших осіб.

Освітня діяльність спрямована на: створення умов для особистого розвитку і творчої самореалізації людини, формування національних і загальнолюдських цінностей, створення рівних можливостей для молоді в здобутті якісної освіти, підготовки до життя та праці в сучасних умовах, розроблення та запровадження освітніх інноваційних технологій, демократизацію освіти та навчально-виховного процесу, розвиток неперервної освіти впродовж життя, інтеграцію української освіти в європейський і світовий простір тощо.

Положення про організацію освітнього процесу затверджується вченою радою ЗВО відповідно до законодавства. Навчання у ЗВО здійснюється за такими формами: очна (денна, вечірня); заочна (дистанційна).

*Освітній процес* – інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у ЗВО через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження та використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Освітній процес у ЗВО здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять є: лекція; лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття; консультація. Самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

## **Питання 2. Європейська кредитно-трансферна система (ECTS)**

ECTS є кредитною системою вищої освіти, що використовується в Європейському просторі вищої освіти, включаючи усі країни, що входять до Болонського процесу.

*Європейська кредитно-трансферна система (ECTS)* – орієнтована на особу, яка навчається; система накопичення і трансферу (перенесення) кредитів з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів.

*Мета ECTS* полягає у сприянні планування, запровадження й оцінювання освітніх програм, а також мобільності здобувачів через визнання навчальних досягнень, кваліфікацій та періодів навчання.

*Використання ECTS забезпечує досягнення таких цілей ЄПВО:* сприяє визнанню попереднього навчання й досвіду та заохочує до здобуття освіти вищого рівня й активнішої участі в навчанні впродовж життя; встановлює зв'язок між освітніми програмами й суспільними вимогами, поліпшує



взаємодію з усіма зацікавленими сторонами, включаючи сферу праці та суспільство в цілому; сприяє мобільності всередині навчального закладу чи країни, із закладу до закладу, з країни до країни, між різними секторами освіти та навчальними контекстами (тобто формальне, неформальне, неофіційне навчання) через визнання та перенесення кредитів.

*Основними принципами ECTS є: кредитність та модульність.*

*Кредити ECTS ґрунтуються на навчальному навантаженні, необхідному здобувачам для досягнення очікуваних результатів навчання.*

Результати навчання описують те, що має знати, розуміти чи вміти робити здобувач після успішного закінчення процесу навчання. Вони пов'язані з дескрипторами рівнів національних і європейської рамок кваліфікацій.

Кількість кредитів, що призначається кожному компоненту, визначається на основі його вагомості в обчисленні навантаження здобувача, необхідного для досягнення результатів навчання в формальному контексті.

Кредити присвоюються окремим здобувачам («повної» або «неповної» форми навчання) після завершення навчальної діяльності, яку вимагає формальна навчальна програма або окремий освітній компонент та успішне оцінювання досягнутих результатів навчання.

Кредити можуть накопичуватися з метою отримання кваліфікацій за рішенням закладу, який присвоює ступені. Якщо здобувач досягнув результатів навчання в інших навчальних контекстах або часових рамках (формальному, неформальному або неофіційному), відповідні (асоційовані) кредити можуть бути присвоєні після успішного оцінювання, підтвердження або визнання цих результатів навчання.

### **Питання 3. Організація освітнього процесу в умовах ECTS**

У 2014 р. з ухваленням нової редакції Закону «Про вищу освіту» ECTS в Україні набула належної легітимності.

Починаючи з 2015-2016 н.р., у ЗВО України навчальні плани (робочі навчальні плани) формуються для здобувачів ступенів вищої освіти бакалавра та магістра на новій основі:

– система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ECTS. В Україні введено поняття кредиту ECTS як одиниці вимірювання обсягу навчального навантаження, а обсяг одного кредиту ECTS становить 30 годин. Навантаження навчального року повинно відповідати 60 кредитам ECTS;

– навчальні дисципліни та практики плануються, як правило, в обсязі трьох і більше кредитів ECTS. Їх кількість на навчальний рік не перевищує шістнадцять (вісім на семестр);

– орієнтовно кількість годин аудиторних занять в одному кредиті ECTS (денна форма навчання) для здобувачів ступеня бакалавра може становити від 50% до 33%. Кількість аудиторних годин в одному кредиті ECTS може відрізнятись залежно від галузі знань та спеціальності;

– за новою системою відбувається зменшення кількості годин аудиторного навантаження орієнтовно до 1/3 від кредиту ECTS та збільшення годин на самостійну роботу до 2/3 кредиту ECTS;

– загальний обсяг вибірових дисциплін має складати не менше 25% від загального обсягу кредитів ECTS.

Кожен ЗВО у Положенні про організацію освітнього процесу, інших внутрішніх документах визначає процедуру здійснення вибору предметів здобувачами з визначеними строками проведення запису на вивчення вибірових дисциплін.

#### **Питання 4. Академічна і професійна мобільність**

*Академічна мобільність* – це можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність тощо в іншому закладі вищої освіти на території України чи поза її межами.

12 серпня 2015 р. Кабінет Міністрів України затвердив «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність», це стало ще одним кроком в імплементації (впровадженні) Закону України «Про вищу освіту».

За місцем реалізації права на академічну мобільність вона поділяється на: *внутрішню академічну мобільність* – академічна мобільність, право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у ЗВО – партнерах в межах України; *міжнародну академічну мобільність* – академічна мобільність, право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у ЗВО – партнерах поза межами України, а також іноземними учасниками освітнього процесу у вітчизняних ЗВО.

*Основними видами академічної мобільності є:* ступенева мобільність; кредитна мобільність.

Формами академічної мобільності для учасників освітнього процесу, що здобувають освітні ступені молодшого бакалавра, бакалавра, магістра та доктора філософії у вітчизняних ЗВО, є: навчання за програмами академічної мобільності; мовне стажування; наукове стажування тощо.

Формами академічної мобільності для осіб, що здобувають науковий ступінь доктора наук, науково-педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу, є: участь у спільних проєктах; викладання; наукове дослідження; наукове стажування; підвищення кваліфікації.

#### **Питання для самостійної роботи:**

1. Особливості організації освітнього процесу в умовах ECTS.
2. Доведіть, що державну політику в галузі вищої освіти України маємо сприймати як систему і процес.
3. Досягнення яких цілей забезпечується завдяки використанню ECTS?
4. Яке Положення закладу вищої освіти визначає процедуру здійснення вибору предметів здобувачами з визначеними строками проведення запису на вивчення вибірових дисциплін?
5. Назвіть і обґрунтуйте основні види академічної мобільності.

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ**  
**до практичних занять із навчальної дисципліни**  
**«Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні»**

**Тема заняття: Вища освіта як соціокультурний феномен.**

**Мета вивчення:** формування уявлень про сучасні тенденції розвитку вищої професійної освіти, глобалізаційні виклики для вищої освіти, показники та стратегії інтернаціоналізації вищої освіти, регіоналізацію та інноваційність вищої освіти

**Обсяг навчального часу:** 2 год.

**План заняття:**

1. Вища освіта в умовах цивілізаційних змін, парадигм і концепцій.
2. Модернізація і реформування вищої освіти: світові, європейські і національні тенденції, напрями, перспективи.
3. Університетська освіта: компаративний аналіз моделей.
4. Інноваційна освіта – інноваційна діяльність – інноваційна діяльність викладача вищої школи.

**Література:**

1. Бабин І. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. URL: <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238.html>
2. Глобальні тенденції і проблеми розвитку освіти: наслідки для України: аналітична записка // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1537/>.
3. Інновації у вищій школі в контексті інтернаціоналізації освіти: колективна монографія. Видання перше. Луцьк: Луцький НТУ, 2019. 234 с.
4. Лебедик Л.В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.
5. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.

**Основні завдання** для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Знайти та занотувати визначення поняття «інноваційність», «модель», «парадигма», «технологія».
2. Написати есе «Вища освіта як соціокультурний феномен».

**Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:**

1. Як Ви розумієте інноваційну діяльність і інноваційну діяльність педагога вищої школи?

2. Чим відрізняються поняття інноваційної діяльності і творчої діяльності?

3. У чому полягає сутність інноваційної діяльності педагога вищої школи? Які її складові? Що або хто виступає продуктом інноваційної діяльності педагога вищої школи?

4. Які етапи в інноваційній діяльності педагога вищої школи Ви б виділили?

5. Як Ви розумієте поняття «інноваційна людина»?

6. Яка діяльність називається проектною? Які класифікації проектів Ви знаєте? Назвіть види і типи проектів.

7. Який напрям модернізації вищої освіти Ви вважаєте провідним? Чому?

8. Як Ви розумієте поняття «модель», «парадигма», «технологія», «інноваційність»?

9. Які сучасні освітні парадигми Ви знаєте?

10. Чим відрізняється андрагогічна модель навчання у вищій школі від педагогічної? Коли доцільно використовувати андрагогічну модель навчання у вищій школі, коли педагогічну?

11. Як ви розумієте поняття «якість вищої освіти»? Які, на Ваш погляд, критерії якості вищої освіти?

12. Проаналізуйте моделі сучасної університетської освіти в Україні.

### **Тема заняття: Вища освіта у правовому просторі суспільства**

**Мета вивчення:** формування уявлень про державну освітню політику, надання знань щодо нормативно-правової бази розвитку вищої освіти, функцій суб'єктів державної політики, прав суб'єктів освітнього процесу у вищій школі, особливостей і протиріч вищої освіти України

**Обсяг навчального часу:** 2 год.

#### **План заняття:**

1. Державна освітня політика
2. Нормативно-правова база розвитку вищої освіти
3. Функції суб'єктів державної політики
4. Студентське самоврядування
5. Права суб'єктів освітнього процесу у вищій школі
6. Особливості та протиріччя вищої освіти України

#### **Література:**

1. Інновації у вищій школі в контексті інтернаціоналізації освіти: колективна монографія. Видання перше. Луцьк: Луцький НТУ, 2019. 234 с.
2. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проєкт. URL: [http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/14\\_14672797/](http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/14_14672797/)

3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
4. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29 квіт. 2015 р. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/>
6. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року. URL: [http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE\\_Reforms\\_Strategy\\_11\\_11\\_2014.pdf](http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf)
7. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.

**Основні завдання** для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Знайти та занотувати ознаки, що характеризують неперервну освіту (дослідження Р.Даве).
2. Скласти та занотувати основні поняття освітнього законодавства.

**Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:**

1. Заповнити таблицю

Система освіти – сукупність:	Структура освіти включає:
------------------------------	---------------------------

2. Довести, що державну політику в галузі вищої освіти України маємо сприймати як систему і процес.

3. Розкрити особливості та напрями діяльності ЗВО.

4. Розкрити зміст поняття «цілі і цінності вищої освіти» на основі відповідно до Вашого світосприйняття. Проранжувати визначені цілі та цінності вищої освіти. Аргументувати точку зору прикладами з практики вищої освіти.

**Тема заняття: Вимоги сучасного ринку праці й професійна мобільність педагога**

**Мета вивчення:** формування уявлень про конкурентоспроможність вищої освіти та закладу вищої освіти, надання знань щодо якості вищої освіти, акредитації як інструменту оцінки якості.

**Обсяг навчального часу:** 2 год.

**План заняття:**

1. Конкурентоспроможність закладу вищої освіти: параметри, умови.
2. Якість вищої освіти у європейському вимірі.
3. Управління якістю вищої освіти і професійної підготовки фахівців в Україні.

4. Акредитація як інструмент оцінки якості університетів і їх програм.

5. Європейська рамка кваліфікацій.

6. Синтез вищої освіти та науки.

7. Інноваційний розвиток університету.

#### **Література:**

1. Інновації у вищій школі в контексті інтернаціоналізації освіти: колективна монографія. Видання перше. Луцьк: Луцький НТУ, 2019. 234 с.
2. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проєкт. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
4. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29 квіт. 2015 р. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/>
6. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.

**Основні завдання** для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначте фактори, що впливають на конкурентоспроможність системи освіти країни, закладу вищої освіти.

2. Обґрунтуйте основні тенденції розвитку Європейського наукового простору.

3. Визначте та обґрунтуйте професійні компетентності викладача вищої школи, які є загальними для ЄПВО, специфічними для кожної країни й особистісним надбанням здобувача вищої освіти.

#### **Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:**

1. Проаналізуйте переваги багатопрофільних університетів щодо забезпечення конкурентоспроможності майбутніх фахівців та їх мобільності на ринку праці.

2. Розкрийте стратегії забезпечення конкурентоспроможності вищої освіти.

3. Розкрийте поняття конкуренції та конкурентоспроможності ЗВО.

4. Визначте сучасні підходи до забезпечення доступності вищої освіти.

5. Компетентність і компетенція. Європейський вимір визначення компетентності.

6. Управління якістю вищої освіти. Критерії якості вищої освіти.
7. Світові моделі управління якістю вищої освіти.
8. Європейська рамка кваліфікацій для вищої освіти. Якими є сучасні вимоги щодо якості підготовки сучасного фахівця з вищою освітою?
9. Які компетенції викладача вищої школи забезпечують якість та інноваційність вищої професійної освіти?
10. Як оцінити якість інноваційного розвитку університету?

**Тема заняття: Реформування вищої освіти і вищої школи України**

**Мета вивчення:** формування уявлень про модернізацію вищої освіти України, надання знань про євроінтеграційні та євроатлантичні процеси, реформування вищої освіти і вищої школи України.

**Обсяг навчального часу:** 2 год.

**План заняття:**

1. Модернізація вищої освіти України.
2. Вища освіта й євроінтеграційні процеси.
3. Вища освіта в контексті євроатлантичних процесів.
4. Вища освіта України і Болонський процес.
5. Кількісні показники розвитку вищої освіти.
6. Реформування вищої освіти і вищої школи України.
7. Імплементация європейських стандартів якості вищої освіти в Україні

**Література:**

1. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проєкт. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29 квіт. 2015 р. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/>
5. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Теорія і практика вищої освіти: навч. посібник. Київ, 2016. 338 с.
6. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.

**Основні завдання** для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Обґрунтуйте змістовні площини понять «модернізація вищої освіти» і «реформування вищої освіти». Чи є суперечність у дефініційних ознаках понять?

**Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:**

1. Державна політика в галузі вищої освіти. Напрями євроінтеграційної політики в галузі вищої освіти. Складові системи державної освітньої політики.

2. Реформування вищої освіти України. Система вищої освіти України.

3. Чи згодні Ви із ствердженням: «Вища професійна освіта спрямована на підготовку працівників кваліфікованої праці». Відповідь обґрунтуйте.

**Тема заняття: Глобальні проблеми вищої професійної освіти**

**Мета вивчення:** формування уявлень про державну політику в галузі вищої освіти, систему вищої освіти України; знань про рівні освіти, освітні програми, національну рамку кваліфікацій, акредитацію та ліцензування ЗВО.

**Обсяг навчального часу:** 2 год.

**План заняття:**

1. Державна політика в галузі вищої освіти.
2. Система вищої освіти України.
3. Рівні освіти в Україні.
4. Бакалаврат у структурі вищої освіти України.
5. Магістратура і докторантура у системі вищої освіти України.
6. Галузі знань і спеціальності: узгодженість з МСКО.
7. Освітня програма.
8. Національна рамка кваліфікацій.
9. Акредитація та ліцензування ЗВО

**Література:**

1. Бабин І., Ликова В. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. URL: <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238.html>
2. Лебедик Л.В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.
3. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О.А.Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с.
4. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.



**Основні завдання** для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Класифікуйте складові державного стандарту, галузевого стандарту вищої освіти, стандарту вищої освіти закладів вищої освіти.

2. Проаналізуйте основні підходи до створення Національної рамки кваліфікацій з точки зору інструменту контролю за якістю вищої освіти.

3. Порівняйте дескриптори Європейських рамок кваліфікацій для вищої освіти та для навчання упродовж життя.

**Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:**

1. Рівні, ступені, освітні програми у вищій освіті.

2. Стандарти вищої освіти для забезпечення якості. Інструменти забезпечення якості вищої освіти.

3. Автономія у вищій освіті.

4. Акредитація і ліцензування у вищій освіті.

5. Чи згодні Ви із ствердженням «Професійний стандарт – це модель підготовки фахівця в професійному закладі освіти». Відповідь обґрунтуйте. Складіть таблицю.

**Тема заняття: Якість вищої освіти у європейському вимірі**

**Мета вивчення:** формування уявлень про організацію освітнього процесу закладу вищої освіти, надання знань щодо європейської кредитно-трансферної системи, академічну та професійну мобільність, метатехнології у вищій освіті.

**Обсяг навчального часу:** 2 год.

**План заняття:**

1. Організація освітнього процесу вишу.

2. Європейська кредитно-трансферна система (ЄКТС).

3. Організація освітнього процесу в умовах ЄКТС.

4. Академічна і професійна мобільність.

**Література:**

1. Дебич М.А. Інтернаціоналізація вищої освіти: світовий досвід: монографія. Суми: Університетська книга, 2017. 291 с.

2. Інновації у вищій школі в контексті інтернаціоналізації освіти: колективна монографія. Видання перше. Луцьк: Луцький НТУ, 2019. 234 с.

3. Лебедик Л.В. Підготовка викладачів вищої школи до проектування дидактичних систем в умовах магістратури : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2018. 425 с.

4. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти / Уклад.: О.Г.Коркішко, А.В.Коркішко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2020. 88 с.

5. Професіографічний підхід у системі вищої освіти: монографія / колектив авторів, за ред. О.А.Дубасенюк. Житомир: Вид-во О.О.Євенок, 2019. 328 с.
6. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.

**Основні завдання** для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Заповнити таблицю «Ліцензування освітньої діяльності ЗВО»

Роль ліцензування	Зміст ліцензії	Процедура ліцензування
-------------------	----------------	------------------------

2. Визначити принципи професійної освіти та розкрити їхній зміст.

**Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:**

1. Особливості організації освітнього процесу в умовах ЄКТС.
2. Відкриті системи освіти. В чому їх переваги?
3. Для якої категорії споживачів освіти доцільно використовувати відкриті системи освіти?
4. Дистанційна освіта і дистанційне навчання. Яка різниця між цими поняттями?
5. У чому полягають дидактичні особливості використання дистанційної форми навчання? Назвати форми навчання ЗВО та розкрити їхній зміст.
6. Чи згодні Ви із ствердженням «Статус закладу вищої освіти впливає на його престиж, якість підготовки випускників, характер здійснюваних наукових досліджень». Відповідь обґрунтуйте.

## **ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ** **навчальна дисципліна** **ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

*Самостійна робота здобувача* – це форма організації освітнього процесу, при якій заплановані завдання виконуються здобувачем під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

*Зміст самостійної роботи* здобувача полягає в науково обґрунтованій системі дидактично та методично оформленого навчального матеріалу і визначається з урахуванням структурно-логічної схеми підготовки фахівців, яку відображено в освітньо-професійній програмі та робочому навчальному плані. Зміст самостійної роботи здобувача з навчальної дисципліни визначено робочою навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

*Виконання завдань самостійної роботи сприяє:* засвоєнню теоретичного матеріалу з навчальної дисципліни (засвоєння лекційного курсу, а також окремих його розділів, тем, положень тощо); закріпленню знань теоретичного матеріалу, через використання необхідного інструментарію практичним шляхом (огляд фахової літератури, реферування наукової літератури, написання доповіді, есе, складання інтелект-карти); застосуванню отриманих знань і практичних навичок для аналізу ситуацій і вироблення правильного рішення (підготовка до групової дискусії, підготовча робота в рамках ділової гри, тощо); застосуванню отриманих знань і вмінь для формування власної позиції, теорії, моделі (написання курсової роботи, наукової доповіді, статті тощо).

### **Завдання 1.**

Зробити огляд фахової літератури (наукові статті) за такими проблемами:

- вища освіта в умовах процесів глобалізації, світової євроінтеграції та інформатизації суспільства;
- інноваційна діяльність закладів вищої освіти України;
- діалектика регіоналізації та глобалізації в сфері сучасної вищої освіти.

Скласти список джерел з кожної проблеми (не менше, як по 3 найменування за останні 5 років).

*Зразок огляду фахової літератури (див. додаток А)*

### **Завдання 2.**

Зробити реферування наукової літератури (книга, монографія, автореферат дисертації тощо) за такими проблемами (проблема за вибором):

- глобальна освітня політика: сучасні виклики;

– нові підходи до розробки стандартів професійної освіти у контексті європейської інтеграції.

Опрацювати наукову літературу та представити короткий звіт у вигляді невеликого реферату (1 стор.) про свої враження від прочитаного щодо використання отриманої інформації для підвищення професійної компетентності.

*Зразок реферування наукової літератури (див. додаток А)*

### **Завдання 3.**

Підготувати доповідь за темою (тема за вибором):

1. Освітня реформа України: сучасний стан та перспективи впровадження
2. Екстерналізація освітніх послуг як шлях до розвитку освіти.
3. Інтеграція як провідна тенденція розвитку суспільства та освіти.
4. Розвиток університетської освіти в Україні: феномен та тенденції розвитку.

*Доповідь* – один із видів монологічного мовлення: публічне, розгорнуте, офіційне повідомлення з певного питання, засноване на залученні документальних даних.

*Вміст доповіді* – це представлена інформація, що відображає суть питання або дослідження щодо даної ситуації.

*Мета доповіді* – інформувати кого-небудь про що-небудь. Утім, доповіді можуть містити такі елементи як рекомендації, пропозиції або інші мотиваційні пропозиції. Доповідь часто має структуру наукового дослідження: вступ, методи, результати та обговорення.

*Вимоги до оформлення доповіді (див. додаток А)*

### **Завдання 4.**

Підготувати презентацію (тема за вибором):

1. Основні підходи до досягнення європейських стандартів в освіті сучасної України.
2. Сучасні тенденції інноваційного розвитку освіти в Україні
3. Європейський вектор освітніх реформ в Україні.

*Презентація* – це представлення результатів самостійної роботи здобувача з опрацювання обраної теми, питання, завдання тощо.

*Мета презентації* – набуття навичок з аналізу власної роботи та публічного представлення результатів дослідження.

*Вимоги до оформлення презентації (див. додаток А)*

### **Завдання 5.**

Написати есе за такими проблемами (проблема за вибором):

1. Якщо сучасна вища освіта зазнала кризи, чи доцільно замінити її системою Інтернет або консалтингу?
2. Яким має бути вектор розвитку особистості в постіндустріальному світі?

*Есе* як вид письмової навчальної роботи представляє собою вид письмової самостійної роботи здобувача, а саме: як твір-міркування невеликого обсягу з вільною композицією, що виражає індивідуальні міркування з конкретного питання, проблеми й свідомо не претендує на повноту й вичерпне трактування теми.

*Есе* – самостійна творча робота із запропонованої викладачем теми або переліку тем для самостійного вибору здобувачами та виконується як позааудиторна робота. Обсяг есе складає 1-2 стор.

*Головна місія есе* – це викладення самостійного бачення здобувачем проблеми, питання, теми на підставі опрацьованого матеріалу та аргументів.

*Мета есе* полягає в розвитку навичок самостійного творчого мислення й письмового послідовного викладу власних думок.

*Есе дозволяє* авторові навчитися чітко й грамотно формулювати думки, структурувати інформацію, використовувати основні категорії аналізу, виділяти причино-наслідкові зв'язки, ілюструвати поняття відповідними прикладами, аргументувати свої висновки; володіти науковим стилем мовлення.

*Вимоги до написання есе (див. додаток А)*

### **Завдання 6.**

Створити ментальну карту (інтелект-карту) до теми (за вибором):

1. Вища професійна освіта в Україні: здобутки та перспективи.
2. Європейська політика модернізації вищої професійної освіти: ключові орієнтири.
3. Роль та значення закладів вищої освіти у формуванні конкурентоспроможності фахівців на ринку праці

*Інтелект-карта* («карта розумових дій», «ментальна карта», «карта пам'яті», в оригіналі – Mind Map) – це схема, яка візуалізує певну інформацію при її обробці людиною, це спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою структурно-логічних схем радіальної організації. Карта пам'яті реалізується у вигляді діаграми, на якій зображені слова, ідеї, завдання або інші поняття, зв'язані гілками, що відходять від центрального поняття або ідеї. В основі цієї техніки – принцип «радіального мислення», що належить до асоціативних розумових процесів, відправною точкою або точкою дотику яких є центральний об'єкт. За допомогою складених за певними правилами карт можна створювати, візуалізувати, структурувати і класифікувати ідеї та наочно уявляти досить складні концепції та великі обсяги інформації (Т.Бьюзен).

*Інтелект-карти* використовують для генерування, структуризації чи відображення ідей. Це чудова річ для запам'ятовування великого обсягу інформації в процесі навчання чи розробки проєкту.

*Інструкція до створення інтелект-карти додається (див. додаток Б).*

## КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Вища освіта для цивілізаційного розвитку суспільства.
2. Педагогічні дискурси глобалізації у вищій освіті.
3. Глобалізаційні виклики для вищої освіти.
4. Показники інтернаціоналізації вищої освіти.
5. Стратегії інтернаціоналізації вищої освіти. Завдання інтернаціоналізації на європейському та національному рівні.
6. Регіоналізація вищої освіти. Діяльність сучасного університету в регіоні.
7. Інноваційність вищої освіти. Види інновацій у галузі вищої освіти.
8. Державна освітня політика України.
9. Нормативно-правова база розвитку вищої освіти України.
10. Функції суб'єктів державної політики України.
11. Функції та напрями студентського самоврядування ЗВО.
12. Права суб'єктів освітнього процесу у вищій школі.
13. Особливості та протиріччя вищої освіти України.
14. Конкурентоспроможність вищої освіти та закладу вищої освіти.
15. Якість вищої освіти у європейському вимірі.
16. Акредитація як інструмент оцінки якості університетів і їх програм.
17. Європейська рамка кваліфікацій. Міжнародні стандарти класифікації освіти. Дескриптори кваліфікацій.
18. Модернізація вищої освіти України. Стратегічні завдання модернізації вищої освіти.
19. Вища освіта та євроінтеграційні процеси. Мета реформи системи освіти.
20. Вища освіта в контексті євроатлантичних процесів.
21. Кількісні показники розвитку вищої освіти.
22. Реформування вищої освіти та вищої школи України.
23. Імплементация європейських стандартів якості вищої освіти в Україні.
24. Державна політика в галузі вищої освіти.
25. Система вищої освіти України.
26. Рівні освіти в Україні.
27. Бакалаврат у структурі вищої освіти України.
28. Магістратура та докторантура у системі вищої освіти України.
29. Галузі знань і спеціальності: узгодженість з Міжнародною стандартною класифікацією освіти (МСКО).
30. Освітня програма: загальна характеристика та основні компоненти.
31. Національна рамка кваліфікацій. Кваліфікаційні рівні для вищої освіти.
32. Акредитація та ліцензування закладу вищої освіти.
33. Організація освітнього процесу закладу вищої освіти.
34. Європейська кредитно-трансферна система. Характерні особливості ЄКТС.
35. Організація освітнього процесу в умовах ЄКТС.
36. Академічна і професійна мобільність: основні форми та види.
37. Умови рейтингової системи оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів.
38. Наукові дослідження й інновації вищої школи.

**ПОЛІТИКА**  
**щодо вивчення навчальної дисципліни**  
**«Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні»**

*Політика регулюється:*

1. Положення про організацію освітнього процесу Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»:  
<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/025.pdf>
2. Положення про освітні програми Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»:  
<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/026.pdf>
3. Положення про практичну підготовку (практику) здобувачів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»:  
<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/024.pdf>
4. Положення про академічну доброчесність педагогічних, науково-педагогічних працівників та здобувачів у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»:  
<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/012.pdf>
5. Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»:  
<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/039.pdf>
6. Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»:  
<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/006.pdf>
7. Положення про контрольні заходи Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»:  
<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/003.pdf>
8. Положення про дистанційне навчання Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»:  
<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/005.pdf>
9. Положення про розроблення навчально-методичного комплексу навчальної дисципліни Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»:  
<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/017.pdf>
10. Положення про робочу програму навчальної дисципліни Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»:  
<http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/008.pdf>

## ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Алексеєва І.М. Кваліфікація: правова категорія вищої освіти – порівняльний аналіз законодавчих джерел. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2017. №2(2). С. 50–53.
2. Бабин І., Ликова В. Стратегія та сучасні тенденції розвитку університетської освіти України в контексті Європейського простору вищої освіти на період до 2020 р. URL: <http://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/238.html>
3. Батечко Н.Г. Підготовка викладачів вищої школи в умовах магістратури: теоретико-методологічні засади: монографія / за ред. Я.В.Цехмістера. Київ: Едельвейс, 2014. 708 с.
4. Вижва С. Підготовка наукової еліти України. *Вища школа*, 2012. №8. С. 14–27.
5. Гришук Ю.В. Визначення професійної освіти і навчання: сучасні акценти. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2014. Вип. 4. С. 16–22.
6. Дебич М. Європейські інновації у підготовці кадрів для ХХІ століття. *Вища освіта України*, 2012. № 4. С. 86–91.
7. Дубасенюк О.А. Професійно-педагогічна освіта: сучасний вимір. *Акме досягнення науковців Житомирської науково-педагогічної школи: монографія / за ред. О.А.Дубасенюк*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім.І.Франка, 2016. С. 26-67.
8. Єрмаченко В.Є., Дериховська В. І. Особливості трансформації світової системи вищої освіти у ХХІ столітті. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика*. 2017. №10. С. 518–522.
9. Жигір В.І., Чернега О.А. Професійна педагогіка: навч. посіб. / за ред. М.В.Вачевського. Київ: ТОВ «Кондор», 2012. 336с.
10. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П.Ю.Сауха. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. 444 с.
11. Коркішко О.Г. Навчальний курс «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» у системі професійного становлення магістрів педагогіки вищої школи. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія «Педагогічні науки». Черкаси, 2019. №3. С. 198–204.
12. Кочубей А.В. Методичні вказівки до семінарських занять і самостійного вивчення навчальної дисципліни «Теорія та практика професійної освіти» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 011 «Науки про освіту», спеціалізації «Педагогіка вищої школи» денної та заочної форм навчання. Рівне: НУВГП, 2019. 32 с.
13. Кулініч О.О. Удосконалення державної освітньої політики України в умовах модернізації освіти. *Вісник Запорізького національного університету*. 2015. №1(1). С. 30–38.



14. Легенький М.І. Правові засади Болонського процесу та створення європейського освітнього простору. *Право і суспільство*. 2017. №5. С. 148–153.
15. Методичні вказівки та контрольні завдання з курсу «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні» для студентів денної та заочної форм навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» зі спеціальності 8.18010021 «Педагогіка вищої школи» / Уклад. Солодовник Т.О., Серета Н.В. Харків: НТУ «ХП», 2015. 44 с.
16. Огневюк В. Реформування – як сутнісна характеристика сучасної освіти. *Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія*: монографія / за ред. В.Кременя, Т.Левовицького, В.Огневюка, С.СЧисоєвої. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2013. 460 с.
17. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні: монографія / кол. авт.: В.Бугров, А.Гожик, К.Жданова та ін.; за заг. ред. В.Лугового, С.Калашнікової. Київ: Пріоритети, 2014. 156 с.
18. Прокопенко Л. Державна освітня політика: історико-теоретичний аспект. URL: <http://www.dbuara.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-02%282%29/Prokopenko.pdf>.
19. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О.А.Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с.
20. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2014. 168 с.
21. Сисоєва С.О., Батечко Н.Г. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку. Київ: ЕКМО, 2011. 344 с.
22. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навч. посіб. Рівне: Овід, 2012. 352 с.
23. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Теорія і практика вищої освіти: навч. посіб. Київ, 2016. 338 с.
24. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: конспект лекцій для магістрантів спец. 8.000005 «Педагогіка вищої школи»/ уклад. Н.О.Брюханова. Харків: [б. в.], 2011. 92 с.
25. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.
26. Теорія і практика вищої професійної освіти: навчальний посібник / Укл.: М.О.Давидюк. Вінниця, 2015. 94 с.
27. Управління освітою / за ред. В.П.Беха. Київ: Вид-во НПУ ім.М.П.Драгоманова, 2013. 546 с.
28. Шістопал Ю.М. Освітня політика в Україні: фактори впливу на якість механізмів її управління. *Вісник Академії муніципального управління*. Серія: Управління. 2015. Вип. 3-4. С. 191-201.
29. Шульга Н.Д. Сутнісні характеристики поняття «державна освітня політика URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Shulga.pdf>.

## ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

**Акредитація (Accreditation)** – періодичне оцінювання та визнання уповноваженими державними та / або громадськими органами діяльності закладів вищої освіти, освітніх програм як таких, що відповідають встановленим вимогам, нормам, стандартам.

**Аудиторні години (Class hours)** – години, які витрачаються студентом і викладачем на аудиторні навчальні заняття.

**Визнання кредитів (Recognition of credits)** – процес, за допомогою якого заклад вищої освіти засвідчує (підтверджує), що результати навчання, отримані та оцінені в іншому закладі, та відповідні їм кредити задовольняють (деякі або всі) вимоги окремої освітньої програми, її компонента (модуля) або кваліфікації в цьому освітньому закладі.

**Вища освіта** – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти

**Гарант ОП** – це визначений за наказом ректора науково-педагогічний працівник, який несе відповідальність за якість освітньої програми, має науковий ступінь та/або вчене звання за відповідною або спорідненою до освітньої програми спеціальністю, стаж науково-педагогічної та/або наукової роботи не менше 10 років.

**Глобалізація** (англ. globalization) – процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації.

**Дорожня карта** – це матриця освітніх реформ, яка доводить до певного рівня деталізації заходи, необхідні для запровадження реформ, встановлює певні часові рамки, але при цьому залишає простір для постійного доопрацювання, кореляції та доповнень.

**Забезпечення якості (Quality assurance)** – сукупність процедур, що застосовуються на інституційному (внутрішньому) та національному і міжнародному (зовнішньому) рівнях для якісної реалізації освітніх програм і присудження кваліфікацій.

**Інтеграція** – це процес взаємодії, об'єднання, взаємовпливу, взаємопроникнення, взаємозближення, відновлення єдності двох або більшої кількості систем, результатом якого є утворення нової цілісної системи, що набуває нових властивостей та взаємозв'язків між оновленими елементами системи.

**Компетентність / компетентності** – це динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистих якостей, що описують результати навчання за освітньою програмою. Компетентності лежать в основі кваліфікації випускника.

**Кредит ЄКТС (Credit ECTS)** – одиниця, яка використовується в Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі (ЄКТС) для вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача, потрібного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання.

**Критерії оцінювання (Assessment criteria)** – стосовно оцінювання виконання вимог освітніх програм – описи того, що і на якому рівні має зробити здобувач для демонстрації досягнення результатів навчання.

**Ліцензування** – це процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність відповідно до ліцензійних умов провадження освітньої діяльності

**Навантаження здобувача (Student workload)** – час, який пересічний здобувач (певного рівня / циклу вищої освіти) потребує для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Цей час включає всі види навчальної роботи: лекції, практичні заняття, самостійну роботу тощо.

**Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма** – це система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти (п. 17 Закону України «Про вищу освіту»)

**Програмні компетентності** – це найбільш важливі компетентності освітньої програми, які визначають специфіку та включаються в Профіль програми. Очікується, що програмні компетентності однакових програм у різних університетах є подібними чи такими, що можна порівняти між собою.

**Програмні результати навчання** – це узгоджений набір 15-20 тверджень, які виражають, що здобувач повинен знати, розуміти та бути здатним виконувати після успішного завершення навчальної програми.

**Проектна група** – це визначена наказом ректору група науково-педагогічних та/або наукових працівників, які відповідальні за започаткування освітньої діяльності за спеціальністю, освітньою програмою на певному рівні вищої освіти (післядипломної освіти для осіб з вищою освітою) і відповідають кваліфікаційним вимогам

**Профіль програми** – представляє відмінні риси програми та має відобразити найбільш суттєву інформацію про освітню програму. Він визначає предметну галузь, до якої належить ця освітня програма, її рівень (перший, другий, третій цикли) та специфічні особливості цієї програми, що відрізняють її від інших подібних програм. У профілі також треба визначити орієнтацію та вказати тип програми (загальна чи спеціалізована), визначити ключові компетентності, описати потенційні галузі, де випускники зможуть знайти місце роботи, а також зазначити внесок програми для розвитку особистого та громадянського рівня культури

**Процедура** (від лат. **procedo** – **просуваюсь, проходжу**) – це офіційно встановлений порядок здійснення освітньої діяльності в університеті, послідовність дій стейкхолдерів при здійсненні участі в освітньому процесі для внесенні пропозицій для покращення якості вищої освіти в університет

**Результати навчання** – це формулювання того, що повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати здобувач після завершення навчання. Вони можуть належати до окремого модуля курсу або також до періоду навчання (програми першого, другого чи третього циклів). Результати навчання повинні адекватно відображати контекст, рівень, масштаби і зміст програми.

**Спеціалізація** – це складова спеціальності, що може визначатися закладом вищої освіти та передбачає одну або декілька профільних спеціалізованих освітніх програм вищої або післядипломної освіти.

**Спеціальність** – це гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти предметна область освіти і науки, яка об'єднує споріднені освітні програми, що передбачають спільні вимоги до компетентностей і результатів навчання випускників.

**Стандарт освітньої діяльності** – сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу і наукової установи.

**Стандарт вищої освіти** – це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності.

**Стейкхолдери (англ. Stakeholders)** – це зацікавлені сторони, фізичні та юридичні особи, які мають легітимний інтерес у діяльності організації, тобто певною мірою залежать від неї або можуть впливати на її діяльність. Іноді їх називають групами інтересів або групами впливу.

**Здобувач (студент)** – це особа, зарахована до закладу вищої освіти з метою здобуття вищої освіти ступеня молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра.

**Університет** – це багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання і спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність

## Зразок оформлення самостійної роботи

### Зразок оформлення завдання 1.

*Проблема: Діалектика регіоналізації та глобалізації в сфері сучасної вищої освіти.*

Алфімов В.М. Регіоналізація як тенденція розвитку сучасних освітніх систем. *Наукові праці Вищого навчального закладу «Донецький національний технічний університет»*. 2019. № 1. С. 4–12. Сер.: Педагогіка, психологія і соціологія. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdntu\\_pps\\_2019\\_1\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdntu_pps_2019_1_3)

*Анотація.* У статті розглянуто основні тенденції розвитку вітчизняних та зарубіжних освітніх систем в контексті посилення регіонального руху. Визначено відмінність регіоналізації та регіоналізму в суспільстві та освіті. Розкрито мету регіоналізації в освіті, основні вимоги до регіональних освітніх систем, основні положення регіонального підходу. Висвітлено основні тенденції розвитку регіональних систем педагогічної підтримки обдарованих дітей та молоді.

*Ключові слова:* регіоналізація, регіональний підхід, педагогічна система, педагогічна підтримка обдарованих дітей.

### Зразок оформлення завдання 2.

*Проблема: Нові підходи до розробки стандартів професійної освіти у контексті європейської інтеграції*

Рудчик О.С. Реформування вищої освіти України (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): автореф. дис. канд. пед. наук: спеціальності: 13.00.01 / Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. Кропивницький, 2021. 24 с. Режим доступу: [https://www.cuspu.edu.ua/images/autoreferats/2021/avtoref\\_Rudchik.pdf](https://www.cuspu.edu.ua/images/autoreferats/2021/avtoref_Rudchik.pdf)

#### *Звіт*

Ознайомившись з науковим дослідженням О.Рудчик, зазначимо, що розглянуті історичні аспекти становлення вищої освіти в Україні, а саме всебічний історико-педагогічний аналіз, завдяки якому виявлено та охарактеризовано суть, напрями реформування вищої освіти в Україні у другій пол. ХХ – поч. ХХІ ст. і з'ясовано можливості її вдосконалення з урахуванням європейських освітніх стандартів, нагромадженого позитивного досвіду, національних традицій і сучасних тенденцій в організації вищої освіти в умовах інтеграції України в європейський освітній простір, сприятимуть розширенню знань із означеної проблеми.

Під час підготовки доповідей у допомозі стануть проаналізовані та систематизовані автором ключові поняття, історіографія та джерельна база проблеми дослідження.

Вивчаючи дисципліни «Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні», «Світовий досвід та сучасні тенденції розвитку університетської

освіти», «Педагогіка вищої школи» доцільним буде скористатися матеріалами щодо комплексно досліджених тенденцій та шляхів реформування системи вищої освіти України у другій половині ХХ – початку ХХІ ст., систематизованих законодавчо-правових і нормативних основ стандартизації вищої школи.

Використовуючи векторний напрям розвитку вищої освіти, автором виокремлено періоди реформування вищої освіти: радянської доби (1953–1991 рр.); незалежної України (1991–2014 рр.) та, відповідно кожному періоду, етапи реформування вищої освіти України: реорганізації вищої освіти (50–70-і рр. ХХ ст.); модернізації в часи нестабільності (80-і рр. ХХ ст.); інтегрування освіти, науки і виробництва (90-і рр. ХХ ст. – 2004 р.); реформаційних процесів в умовах євроінтеграції (2005–2014 рр.), розкрито притаманні їм ознаки. Такий ґрунтовний аналіз періодів, етапів і ознак реформування системи вищої освіти України у другій половині ХХ – початку ХХІ ст. надасть можливість подивитись по-новому на підходи до розробки стандартів професійної освіти у контексті європейської інтеграції тому що реформування системи вищої освіти України спрямовується не лише на євроінтеграційні перетворення, а й на збереження національних надбань та акцентується на відповідальності за власні дії.

### **Зразок оформлення завдання 3.**

*Вимоги до оформлення доповіді*

Час виступу – до 10 хвилин, обсяг – 1-2 сторінки.

Текст приймається в редакторі Word for Windows, шрифт – Times New Roman, розмір кегля – 14. Друкується через 1,5 інтервали; ширина поля ліворуч – 3 см, праворуч – 1,5-2 см, зверху-знизу – 2 см. Обов'язкова нумерація сторінок.

Посередині друкуються прізвища й ініціали автора, під прізвищем – назва роботи. Через один інтервал друкуються основний текст.

Таблиці мають бути пронумеровані й містити назву. Примітки та виноски до таблиці необхідно друкувати безпосередньо під нею. Розмір шрифту тексту таблиць може бути зменшений (до 8–10 pt).

Перелік застосованих літературних джерел наводять у порядку посилань. У тексті посилання слід наводити у квадратних дужках цифрами, що відповідають їхнім порядковим номерам у списку. Не допускаються посилання на неопубліковані матеріали. Небажані посилання на підручники, енциклопедії, довідники, інтернет-видання.

*Найпоширенішою є така структура доповіді:* вступ, основна частина, висновок.

У вступі потрібно визначити тему доповіді, причини її вибору, вказати актуальність проблеми, її значення, сформулювати мету доповіді, викласти історію питання.

*В основній частині – подати характеристику проблеми (виділити основний аспект проблеми, а потім – основні положення, які детально і послідовно проаналізувати).*

*Висновки мають бути чіткими, лаконічними. Рекомендується повторити основну думку, а потім підсумувати найбільш важливі положення.*

*Кажуть, що перші слова оратора повинні завоювати увагу слухачів, а останні – посилити ефект виступу.*

#### **Зразок оформлення завдання 4.**

##### *Вимоги до оформлення презентації*

Презентація (від англ. presentation – представлення, показ) – це набір картинок-слайдів на певну тему, який зберігається у файлі спеціального формату. Кожен слайд містить довільну текстову, графічну, відеоінформацію, анімацію, звук, діаграми та графіки, табличні й інші матеріали. Мультимедійна презентація створюється за допомогою програми PowerPoint, якою можуть використовувати викладачі, які не є фахівцями у галузі інформаційних технологій.

##### *Вимоги до змісту презентації:*

- кожен слайд має відображати одну думку;
- текст має складатися з коротких слів та простих речень;
- рядок має містити 6–8 слів;
- усього на слайді має бути 6–8 рядків;
- загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;
- дієслова мають бути в одній часовій формі;
- заголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні ідеї слайда;
- у заголовках мають бути і великі, і малі літери (а не тільки великі);
- слайди мають бути не надто яскравими – зайві прикраси лише створюють бар’єр на шляху ефективного передавання даних;
- кількість блоків статистичних даних на одному слайді має бути не більше чотирьох;
- підпис до ілюстрації розміщується під нею, а не над нею;
- усі слайди презентації мають бути витримані в одному стилі.
- відповідність змісту презентації поставленим дидактичним цілям і завданням теми;
- дотримання прийнятих правил орфографії, пунктуації, скорочень і правил оформлення тексту (відсутність точки в заголовках тощо);
- відсутність фактичних помилок, достовірність інформації;
- лаконічність і завершеність тексту на слайді;
- найбільш важлива інформація – у центрі слайду;
- наявність не більше одного логічного наголосу: яскравість, обведення, миготіння, рух;

- інформація подається привабливо, оригінально, що звертає увагу слухачів.;
- презентація не повинна бути монотонною і громіздкою (оптимальна кількість 7–10 слайдів).

### **Зразок оформлення завдання 5.**

#### *Вимоги до написання есе*

*Есе* (фр. *essai* «спроба, проба, нарис», від лат. *exagium* «зважування») – літературний жанр прозового твору невеликого обсягу й вільної композиції.

*Есе повинне містити*: чіткий виклад суті поставленої проблеми, включати самостійно проведений аналіз цієї проблеми з використанням концепцій і аналітичного інструментарію, розглянутого в рамках дисципліни, висновки, що узагальнюють авторську позицію з поставленої проблеми.

Есе виражає індивідуальні враження й міркування автора з конкретного приводу або предмета й не претендує на вичерпне трактування. Відносно обсягу й функції межує, з одного боку, з науковою статтею й літературним нарисом, з іншого боку – з філософським трактатом. Есеїстичному стилю властиві образність, рухливість асоціацій, нерідко антитиповість мислення, орієнтування на відвертість і розмовну інтонацію.

#### *Структура есе*

##### *Титульний аркуш*

*Вступ*: місія здобувача щодо розгляду теми есе, його авторське бачення – гіпотеза або сутність та обґрунтування вибору цієї теми. Мета та завдання роботи – очікуваний результат роботи в цілому та конкретні результати, які будуть отримуватися в ході розкриття теми. На цьому етапі дуже важливо правильно *сформулювати питання, на які ви збираєтесь знайти відповідь у ході свого дослідження*.

При роботі над вступом можуть допомогти відповіді на наступні питання: «Чи потрібно давати визначення термінам, що пролунали в темі есе?», «Чому тема, яку я розкриваю, є важливою в даний момент?», «Які поняття будуть залучені в мої міркування?», «Чи можу я розділити тему на трохи більше дрібних підтем?» тощо.

*Основна частина*: теоретичні основи обраної проблеми й виклад основного питання. Ця частина припускає розвиток аргументації й аналізу, а також обґрунтування їх, виходячи з наявних даних, інших аргументів і позицій щодо питання. У цьому полягає основний зміст есе й це являє собою головні труднощі. Тому важливе значення мають підзаголовки, на основі яких здійснюється структурування аргументації; саме тут необхідно обґрунтувати (логічно, використовуючи дані або строгі міркування) пропонувану тезу. Там, де це необхідно, як аналітичний інструмент можна використати графіки, діаграми й таблиці. Залежно від поставленого питання аналіз проводиться на основі наступних категорій: причина – наслідок, загальне – особливе, форма – зміст, частина – ціле, сталість – мінливість.



У процесі побудови есе необхідно пам'ятати, що один параграф повинен містити тільки одне твердження й відповідний доказ, підкріплений графічним або ілюстративним матеріалом. Отже, наповнюючи розділи аргументацією, необхідно в межах параграфа обмежити себе розглядом однієї головної думки. Добре перевірений спосіб побудови есе – використання підзаголовків для позначення в головній частині ключових моментів аргументованого викладення. Сукупність підзаголовків допомагає побачити те, що пропонує зробити здобувач (чи є добрим його бачення). Ефективне використання підзаголовків – не тільки визначення основних пунктів, які здобувач бажає висвітлити, це також наявність логічності у висвітленні теми есе.

*Висновок:* узагальнення й аргументовані висновки до теми тощо (підсумовує есе або ще раз вносить пояснення, підкріплює зміст і значення викладеного в основній частині). Методи, що рекомендують для складання висновку: повторення, ілюстрація, цитата. Висновок може містити такий дуже важливий, що доповнює есе, елемент як вказівка на застосування дослідження, на розвиток взаємозв'язків з іншими проблемами.

*Стиль викладу*

Есе (1) як жанр письмової творчої роботи.

Мета творчого аналітичного есе (1) полягає в тому, щоб у довільній формі (письмово) викласти свою позицію щодо проблеми, що розглядається.

Внутрішня структура есе може бути довільною (хоча в рекомендаціях пропонується структуру есе). Оскільки есе – це мала форма письмової роботи, доцільним є повторення висновків у кінці.

При формулюванні проблеми потрібно враховувати, що есе відрізняє конкретна тема та суб'єктивне її трактування. Предмет теми в есе набагато вужчий, ніж, наприклад, в рефераті.

Есе (2) як елемент формалізованого виду письмової роботи.

Есе (2) – це теж творча аналітична письмова робота, однак вона характеризується адресністю, тобто адресується, наприклад, викладачам і повинна відобразити не стільки своєрідність студентської точки зору, скільки володіння здобувачами певним колом знань. Тому в есе (2) важливо продемонструвати здатність побудувати відповідь на поставлене питання за відповідним планом, передавши основні змістові моменти. Очікуваний формат есе (2) являє собою зв'язний текст, що може бути структурованим в пункти, підпункти.

*При написанні есе Вам необхідно досягти певних цілей. Коли Ваша розповідь готова, перевірте наступне:*

- Чи відповів я на поставлене запитання?
- Наскільки зрозуміло і точно я виклав свої думки?
- Чи природно звучить те, що я написав, чи немає помилок?

### **Зразок оформлення завдання 6.**

#### *Створення інтелект-карти*

Серед ефективних, зрозумілих, зручних у використанні та доступних у мережі інтернет-сервісів для створення інтелект-карт є: Coogle ([www.coggle.it](http://www.coggle.it)); Xmind ([www.xmind.net](http://www.xmind.net)); FreeMind ([www.mindmeister.com](http://www.mindmeister.com)); BubblUs ([www.bubbl.us](http://www.bubbl.us)); iMindMap ([www.imindmap.com](http://www.imindmap.com)) тощо. Так, програма iMindMap (розробники: Т. Б'юзен, К. Гріффітсон, 2007) повністю відповідає технології «Mind map». Зазначена програма працює на платформах: Windows, MacOS, iOS, Android; у чотирьох режимах: створення інтелект-карт, мозковий штурм, фіксація думок та ідей; має близько 130 видів стилів; допоміжні інструменти (перевірка правопису, можливість робити нотатки та встановлювати власні формати, писати текст уздовж гілок, причому гілок будь-якої форми, додавати аудіофайли та зображення тощо); експорт файлів у форматі PDF, SVG, 3D зображення, веб-сторінки, презентації Power Point, архівація в zip-файл. Підкреслимо, що програма відрізняється стильним, творчим, креативним, незвичайним дизайном.

#### *Основні «принципи інтелект-карт» за Тоні Б'юзеном:*

- емфаза (концентрація уваги на центральному образі);
- інтенсивне використання графічних образів (пиктограм);
- робота як мінімум з трьома і більше кольорами (для особливо важливих питань бажано виділяти гілки теплими кольорами (червоний, помаранчевий, жовтий, зелений), а написи над ними робити ахроматичними (чорний і сірий). Для інших елементів гілки можна робити ахроматичними кольорами, а написи над ними – холодними);
- об'ємне зображення (за рахунок опуклих букв і псевдотривимірної графіки);
- синестезія (комбінування всіх видів емоційно-чуттєвого сприйняття);
- варіювання розмірів букв (шрифтів) товщини ліній і масштабу графіки;
- оптимальне розміщення елементів на карті та відповідна відстань між ними;
- використання стрілок для підкреслення зв'язків між елементами інтелект-карти;
- кодування інформації та використання власних аббревіатур;
- принцип «Одне ключове слово на кожну лінію»;
- розміщення ключових слів над асоціативними лініями;
- довжина лінії приблизно дорівнює довжині ключового слова;
- підпорядкованість ліній, головні гілки карти виділені жирним та з'єднані з центральним образом;

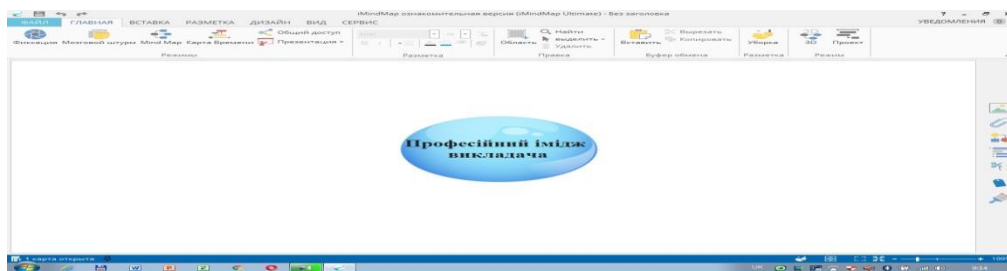
- обмеження блоків важливої інформації за допомогою ліній;
- використання номерної послідовності у викладі думок (вкладена ієрархія).

*Практичні рекомендації щодо складання інтелект-карт, на яких доцільно зупинитися, перш ніж розпочати роботу:*

- у центрі малюється центральний образ, що символізує основну ідею (обрана тема, наприклад: Вища професійна освіта в Україні: здобутки та перспективи);
- від центрального образу відходять гілки першого рівня, що розкривають центральну ідею (основні ключові ідеї теми);
- від гілок першого рівня відходять гілки другого рівня, що розкривають ідеї, написані на гілках першого рівня (ключові ідеї підтеми);
- використовується як мінімум три чи більше кольорів;
- скрізь додаються символи та графіка (якщо необхідно), що асоціюються з ключовими поняттями/словами;
- за необхідності малюються стрілки, що сполучають різні поняття на різних гілках, для більшого розуміння гілки можуть нумеруватися та додаються ореоли.
- етапи розробки інтелект-карти: для створення карти використовуємо три кольори: перший показує центральне поняття «основна тема», другий (гілки першого рівня) – ключові ідеї теми, третій (гілки другого рівня) – ключові ідеї підтеми.

*Пояснення на прикладі теми «Структура формування професійного іміджу викладача»*

1. Карта будується навколо центрального поняття «Структура формування професійного іміджу викладача», яке розміщується в центрі (рис. 1).



*Рис. 1. Центральне поняття*

2. Кожне нове поняття стає центром нової асоціації, а весь процес побудови карти утворює ланцюг розгалужень, що йдуть від єдиного центру (рис. 2).

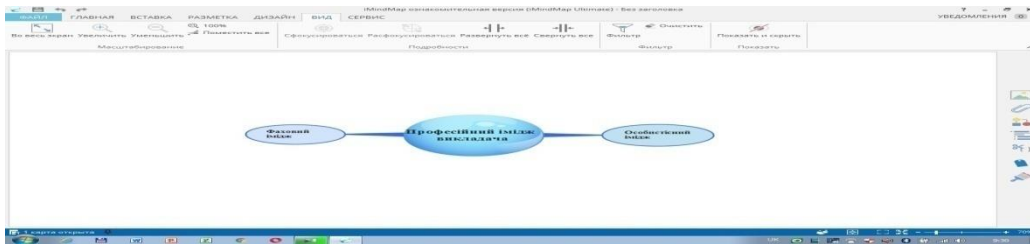


Рис. 2. Ланцюг розгалужень, що йдуть від єдиного центру

3. Вторинні ідеї йдуть як відгалуження від гілок більш високого рівня (рис. 3).

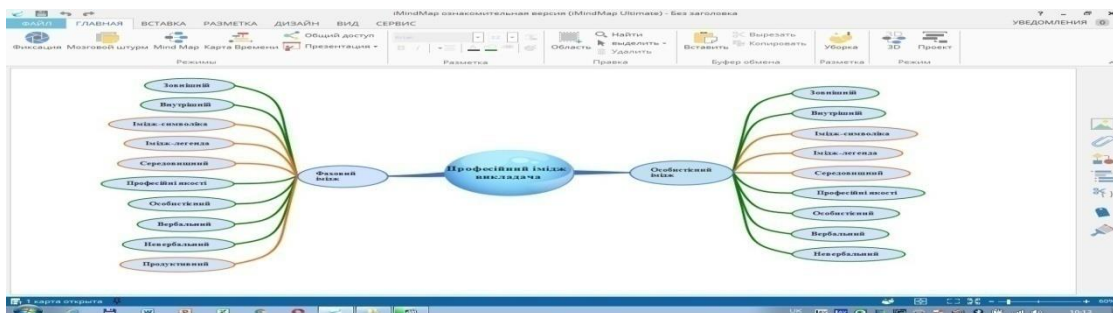


Рис. 3. Відгалуження від гілок більш високого рівня

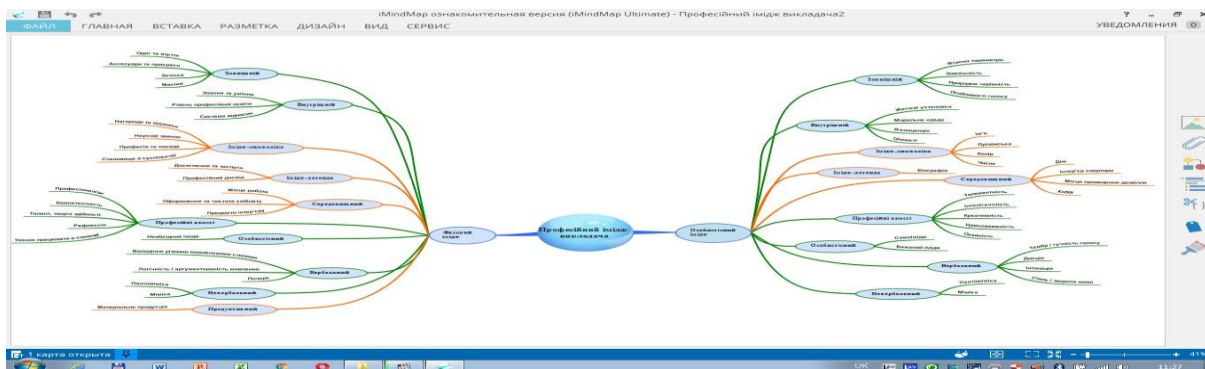
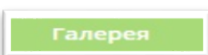


Рис. 4. Інтелект-карта «Структура формування професійного іміджу викладача»

Інструкція щодо роботи на сервісі <https://coggle.it> (покрокове пояснення створення ментальної карти):

1. Через акаунт Google зайдіть сервіс <https://coggle.it>. (<https://sites.google.com/site/intellektkarty/sag-4-web-servisy-po-sozdaniu-kart/coggle>)

2. У лівому полі головного меню сервісу Coggle натисніть кнопку




У цій галереї ви побачите велику кількість різноманітних діаграм, створених з використанням цього сервісу.



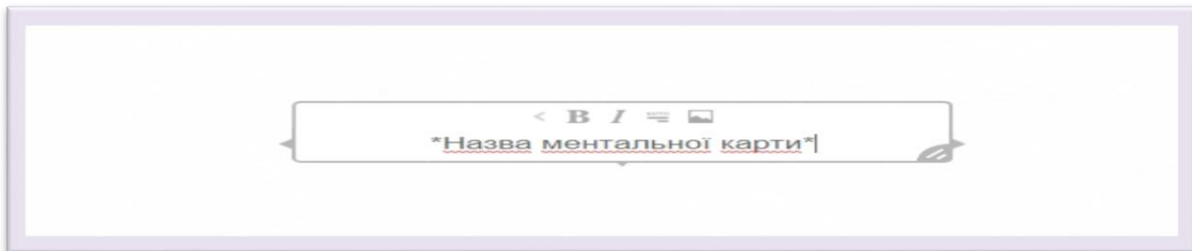
3. Виберіть діаграму, натисніть на її малюнок, і вона відкриється у новій вкладці для більш детального перегляду.


4. Далі натисніть кнопку 

5. Натисніть кнопку  Після чого відкриється робоче поле для створення ментальної карти.



6. Натисніть на панель у центрі поля, щоб відредагувати заголовок. Після чого введіть назву ментальної карти.



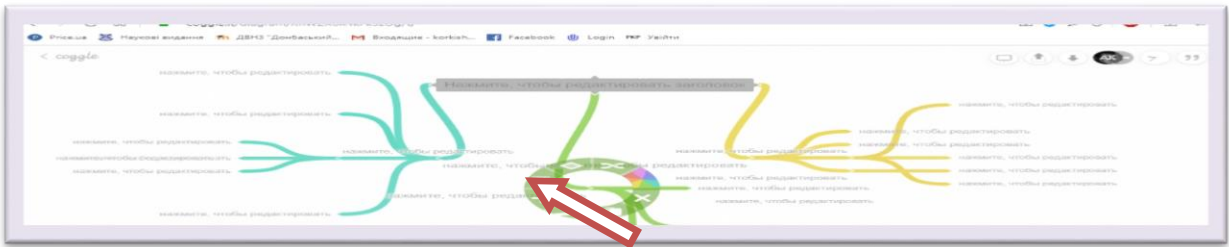
7. Натисніть на кнопку  для того, щоб додати кілька різнокольорових гілок, після чого дайте їм необхідні назви. У найменуванні гілок можна використовувати форматування тексту, гіперпосилання, ілюстрації та іконки.



8. Натискаючи знову на цю кнопку, при цьому навівши на створені гілки, будуть утворюватись нові розгалуження.




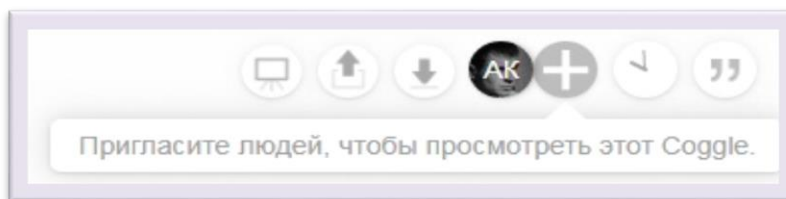
9. Навівши курсор «миші» на одну з гілок, натисніть праву клавішу. У результаті цього з'явиться меню налаштувань у вигляді кола:




10. Опрацюйте можливості цього меню налаштувань:


- обрати стиль;
- видалити гілку;
- скопіювати гілку;
- перетягти гілку;
- додати гілку;
- прокоментувати;
- обрати форму.

11. У правому верхньому куті екрана натисніть на кнопку  і запросіть модератора для перегляду та спільного редагування вашої ментальної карти.



12. Натисніть клавішу , увімкнеться режим презентації для демонстрації вашої ментальної карти.

13. Натиснувши клавішу , можна завантажити створену ментальну карту на комп'ютер у форматі: PDF, PNG, TXT, MM, VSDX.

14. Натиснувши клавішу , відкриється панель повідомлень для обміну ідеями й порадами щодо створення ментальних карт.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бьюзен Т., Бьюзен Б. Супермышление. Пер. с англ. Е. А. Самсонов. 2-е изд. Минск : ООО «Попурри», 2003.
2. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проєкт. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>
3. Коркішко А., Коркішко О., Саяпіна С. Інтелект-карта як засіб систематизації знань з формування професійного іміджу магістрів педагогіки вищої школи. *Інформаційні технології і засоби навчання: електрон. наук. фах. вид.* Київ: [б. в.], 2020, Том 79, №5. С.229-241.
4. Кочубей А.В. Методичні вказівки до семінарських занять і самостійного вивчення навчальної дисципліни «Теорія та практика професійної освіти» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 011 «Науки про освіту», спеціалізації «Педагогіка вищої школи» денної та заочної форм навчання. Рівне: НУВГП, 2019. 32 с.
5. Методичні рекомендації для студентів з підготовки та оформлення есе, рефератів, індивідуальних завдань, наукових тез, доповідей і статей /Уклад.: Данилишин Б.М., Пилипів В.В., Оболенський О.Ю., Остафійчук Я.В., Лукаш І.М., Шмігельська Є.А. Київ: КНЕУ, 2018. 46 с.
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. схвалено Указом Президента України № 344/2013 від 25 черв. 2013 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
7. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні: монографія / кол. авт.: В.Бугров, А.Гожик, К.Жданова та ін.; за заг. ред. В.Лугового, С.Калашнікової. Київ: Пріоритети, 2014. 156 с.
8. Про вищу освіту: Закон України № 1556-VII від 1 лип. 2014 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
9. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29 квіт. 2015 р. URL: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1424935774/>
10. Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року: проєкт. URL: [http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE\\_Reforms\\_Strategy\\_11\\_11\\_2014.pdf](http://osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf)
11. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: конспект лекцій для магістрантів спец. 8.000005 «Педагогіка вищої школи»/ уклад. Н.О.Брюханова. Харків: [б. в.], 2011. 92 с.
12. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні: навч. посіб. для магістрантів зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» / авт.-укл.: Т.О.Дороніна. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 250 с.
13. Теорія і практика вищої професійної освіти: навчальний посібник / Укл.: М.О.Давидюк. Вінниця, 2015. 94 с.